

Qizilbash Magic: An Edition of ‘Ali Safi b. Husayn Va‘iz Kashifi’s *Boon for Majd al-Din*, Exemplar of Timurid–Safavid Sunni–Shi‘i Occultism

Matthew Melvin-Koushki

Associate Professor of Islamic History, University of South Carolina

In honor of Professor Maria Subtelny’s many signal contributions to the historiography of early modern Persianate philosophical, political, and literary culture, and especially her lifelong commitment to philology, I present an edition of a short lettrist manual that she alerted me to in our correspondence: Fakhr al-Din ‘Ali Safi b. Husayn Va‘iz Kashifi’s (1463–1533) *Boon for Majd al-Din (Tuḥfa-yi Majdiyya)*.¹ This text, despite its brevity and survival in only a few known manuscript copies, is of special importance to the history of Persianate occultism, with ramifications for both the history of science and the history of empire.

¹My thanks to Shiva Mihan for providing me with a high-resolution copy of MS Majlis 391/2, the basis for my edition here, and to the two anonymous reviewers for their helpful comments. For a brief account of ‘Ali Safi’s life and works, see Fahim Fayyaz, “Niḡāhī bi zindaḡī u āsar-i Fakhr al-Dīn ‘Alī Ṣafī,” *Nāma-yi Bāysunghur* 2 (2021): baysunghur.org/?p=1867.

Matthew Melvin-Koushki is an associate professor of history at the University of South Carolina. He specializes in early modern Islamicate intellectual and imperial history, with a philological focus on the theory and practice of the occult sciences in Timurid–Safavid Iran and the broader Persianate world to the nineteenth century, and a disciplinary focus on the history of science, philosophy, and the book. His forthcoming books include *The Occult Science of Empire in Aqquyunlu-Safavid Iran: Two Shirazi Lettrists and Their Manuals of Magic*, and he is coeditor of the volumes *Islamicate Occultism: New Perspectives* (Brill, 2017) and *Islamicate Occult Sciences in Theory and Practice* (Brill, 2020).

It likewise provides an invaluable window onto a specifically Timurid and Sunni mode of Safavid Shi‘i imperial practice in its formative and even mature phases, subverting standard Sunni versus Shi‘i narratives.

‘Ali Safi’s father, Husayn Va‘iz Kashifi (d. 1505), the famed Timurid Herati preacher, polymath, and Naqshbandi Sufi, aimed to create an everyman’s library in Persian across all genres, and largely succeeded in that project, as Professor Subtelny has shown.² His general procedure was to gorgeously adapt and synthesize Arabic classics for a contemporary Persianate audience. His adaptation of *Kalīla wa-Dimna* under the title *Lights of Canopus (Anvār-i Suhaylī)*, for example, remained so popular for centuries as to be assigned as a textbook to British colonial agents in Mughal India, and his ‘Alid martyrology, *Garden of the Martyrs (Rawzat al-shuhadā)*, became eponymous with Twelver Shi‘i shrine pilgrimage ritual to the present. ‘Ali Safi continued his father’s pan-Persianate project in service to the early Safavids, with a focus on the occult sciences (*‘ulum-i ghariba*), especially lettrism (*‘ilm-i huruf*) and alchemy (*kimiya*), as well as ethics and Sufism; his history of the stridently Sunni Naqshbandi Sufi order is definitive.³

Despite the predilections of modern historians, who tend to prefer mysticism to occultism and draw overly stark confessionalist lines between Shi‘ism and Sunnism, ‘Ali Safi valorized his father as a Sunni–Shi‘i occultist in the first place, identifying him as the author of no less than five occult-scientific works.⁴ The four such works the son

²See, e.g., Maria E. Subtelny, ed., “Husayn Va‘iz-i Kashifi: Polymath, Popularizer, and Preserver,” special issue of *Iranian Studies* 36, no. 4 (2003); Maria E. Subtelny, “A Man of Letters: Hoseyn Va‘ez Kashefi and His Persian Project,” in *The Timurid Century*, ed. Charles Melville (London: I. B. Tauris, 2020), 121–34; Maria E. Subtelny, “Kāshēfi, Kamāl-al-Din Ḥosayn Wā‘ez,” in *Encyclopaedia Iranica*, 2012, iranicaonline.org/articles/kasefi_kamal. Her *Timurids in Transition: Turko-Persian Politics and Acculturation in Medieval Iran* (Leiden: Brill, 2007) is likewise foundational.

³This is the *Tricklings from the Spring of the Water of Life (Rashaḥāt ‘ayn al-ḥayāt)*. See the edition by ‘Ali Asghar Mu‘iniyan (Tehran: Bunyad-i Nikukari-yi Nuriyan, 1356/1977); and Shahzad Bashir, *Sufi Bodies: Religion and Society in Medieval Islam* (New York: Columbia University Press, 2011).

⁴Maria Subtelny, “Kāshifi’s *Asrār-i qāsimī*: A Late Timurid Manual of the Occult Sciences and Its Safavid Afterlife,” in *Islamicate Occult Sciences in Theory and Practice*, ed. Liana Saif, Francesca Leoni, Matthew Melvin-Koushki, and Farouk Yahya (Leiden: Brill, 2020), 267–313. See especially pp. 267–68.

wrote in his own right—including the present text—were in honor of that occultist patrimony. All were also clearly of interest to the Timurid scholar's new Safavid overlords.

Emblematic of this Timurid–Safavid intellectual-political continuity is Kashifi's *Qasimian Secrets* (*Asrār-i Qāsimī*). This Persian manual of illusionism (*simiya*, *khayalat*) and conjuring (*rimiya*, *shu'badat*) was greatly expanded in the early seventeenth century to become a best-selling who's who of Safavid occultism at the court of Shah 'Abbas I (r. 1587–1629), as Professor Subtelny has now shown.⁵ It would seem, however, that 'Ali Safi's simplified, localizing epitome of the original text, titled *Boon for the Khan* (*Tuḥfa-yi khānī*) and commissioned by Durmish Khan Shamlu, Qizilbash governor of Khurasan, in 1522, had not a little to do with the popularity of *Qasimian Secrets* in elite Safavid circles during the next two centuries. Moreover, his choice to include only those operations relevant to a warlord's needs in fighting and feasting (*razm u bazm*)—from terrifying one's enemies on the battlefield to entertaining one's friends during all-night drinking parties—is of particular sociopolitical interest.⁶

Of similar interest is the same son's comprehensive yet highly accessible Persian manual of applied lettrism, *Amulet of Protection from the Trials*

⁵Subtelny, "Kāshifi's *Asrār-i qāsimī*." Specifically, it was expanded to include sections on alchemy (*kīmiya*), talismanry (*limiya*), and astral magic (*hīmiya*). On the first science, cf. 'Ali Safi's *The Protected Secret as to Occult Knowledge* (*al-Sirr al-maṣūn min al-'ilm al-maknūn*), an alchemical work written for a young Khwaja Amir Beg Kajajani Tabrizi (d. 1575), who would become seal-bearer to Shah Tahmasb (r. 1524–76) and vizier of Khurasan, as well as a poet and a scholar of the mathematical sciences—including several occult ones.

⁶These operations include, for example, the creation of fantastical creatures from mud and blood, the projection of illusory giants, the taming and riding of lions and panthers for use in battle or the hunt, the concocting of "magical cocaine" for party purposes, the growing of a mature fruit tree in a single hour to feed and amaze one's guests, the transference of a drinking companion's wine from his cup to one's own as a jest, and the activation of kohl to see jinn and other wonders. My edition and translation of the *Boon for the Khan* is forthcoming. On the themes of Qizilbash magic and politics more generally, see Kathryn Babayan, *Mystics, Monarchs, and Messiahs: Cultural Landscapes of Early Modern Iran* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2002); on the lettrist theory behind this practice, see Matthew Melvin-Koushki, "Imperial Talismanic Love: Ibn Turka's *Debate of Feast and Fight* (1426) as Philosophical Romance and Lettrist Mirror for Timurid Princes," *Der Islam* 96 (2019): 42–86.

of *Time* (*Hirz al-amān min fitan al-zamān*). It is one of the most important such manuals of the sixteenth century, and remained a best seller too throughout the Safavid period and after; its popularity is testified to by the survival in Iran and elsewhere of almost a hundred manuscript copies, most of them well over one hundred folios in length.⁷ The *Amulet of Protection* is based exclusively on eminent, canonical Sunni authorities, often via Kashifi's own letrist works. They include Abu Hamid Ghazali (d. 1111), Fakhr al-Din Razi (d. 1210), Ahmad al-Buni (d. btw. 1225 and 1233), Ibn al-ʿArabi (d. 1240), Saʿd al-Din Hamuya (d. 1252), Ibn Tamimi al-Yafiʿi (d. 1367), Husayn Akhlatai (d. 1397), Abu Yaʿqub al-Kumi (fl. 1407), Ibn Turka (d. 1432), and Yaʿqub Charkhi (d. 1447). Encyclopedic in scope, the manual is a quintessentially Timurid production. Yet it became a quintessentially Safavid one too, and indeed was designed to that end by its Naqshbandi author, a committed imamophile and Twelver Sunni.⁸ Specifically, ʿAli Safi organized his manual according to a 5-5-12 pattern in honor of the Five Folk of the Mantle and the Twelve Imams, here eulogized as the sole inventors of letrism. Later Safavid encyclopedists followed his lead, declaring it the ultimate imamic science, together with alchemy.⁹ While it may be tempting to read this Shiʿi-friendly repackaging of Sunni occult knowledge as merely a mercenary attempt to secure Safavid patronage by an anxious Timurid scholar, such a reading is unwarranted: the Sunni letrist tradition synthesized here had already been heavily imamophilic for centuries—hence its eager reception by Safavid scholars and rulers, not least through the efforts of ʿAli Safi.

Nor does the *Amulet of Protection* depart from precedent in its central focus on applied letrism as a technology of empire. While it offers a

⁷The 1873 Lucknow lithograph edition (Matbaʿ-ʿi ʿAlavi-yi Muhammad ʿAli-Bakhsh Khan) runs 289 pages.

⁸On the term *Twelver Sunnism* (*tasannun-i isna-ʿashari/davazdah imami*), see, e.g., Rasul Jaʿfariyan, *Naqsh-i khāndān-i Karakī dar tāsis u tadāvum-i dawlat-i Şafavī* (Tehran: Nashr-i ʿIlm, 1387/2008), 56. I propose *imamophilia* as a more generic term for Sunni–Shiʿi confessional ambiguity, tantamount to Marshall Hodgson's *ʿAlid loyalism*.

⁹Matthew Melvin-Koushki, "World as (Arabic) Text: Mīr Dāmād and the Neopythagoreanization of Philosophy in Safavid Iran," *Studia Islamica* 114 (2019): 378–431.

complete range of operations for personal advancement, whether politically, militarily, financially, medically, intellectually, or spiritually, ‘Ali Safi places primary emphasis on the science’s political applications. As he states in the preface,

In its composition [this treatise] constitutes a summary of and selections from the most authoritative and esteemed works on the subject now in common circulation, and for all its summariness should be of such comprehensive usefulness as to furnish all people, elite and commoners alike, the means to achieve both worldly and otherworldly ends, felicity both physical and spiritual. But it will be of the most use to the great and the powerful (*arbab-i jah u muknat*). Those who hold high office may thereby increase their glory and rank, and mastery of most such noble operations is particularly incumbent on courtiers and deputies of kings, responsible for the capable and intelligent legal and financial administration of realms. For among the operations this treatise discusses are those that enable the realization of [every possible] hope or aim: promotion to higher office and rank, psychic control of tyrants and persuasiveness with rulers, destruction of the enemies of religion and state and conquest of the foes of kingdom and community, attainment of victory and success [. . .]¹⁰

The imperialist thrust of ‘Ali Safi’s manual derives from one of his immediate sources in particular: Ibn Turka, the leading Persophone lettrist of the fifteenth century, who first developed such a platform for his Timurid patrons.¹¹ Where our Timurid–Safavid scholar does differ

¹⁰ ‘Ali Safi b. Husayn Va‘iz Kashifi, *Amulet of Protection from the Trials of Time* (*Ĥirz al-amān min fitan al-zamān*), MS 15708, fols. 2b–3a, and MS 12503, fols. 1b–2a (translation mine), Majlis Library, Tehran. A number of more private aims follow: “ennoblement of character, knowledge of the various occult sciences, attraction of blessings and all manner of good, attainment of felicity and purpose, safety when traveling or at home from every stripe of fear or danger, security against poverty and need, protection of possessions and children and wives, prevention of plague and disease, safety from harm by hand of jinn or human and freedom from all forms of restriction and incarceration.”

¹¹ See, e.g., Melvin-Koushki, “Imperial Talismanic Love.” His Anatolian cognate and contemporary, ‘Abd al-Rahman al-Bistami (d. 1454), did the same for the Ottomans; see Cornell Fleischer, “Ancient Wisdom and New Sciences: Prophecies at the Ottoman Court in the Fifteenth and Early Sixteenth Centuries,” in *Falnama: The Book of Omens*, ed. Massumeh Farhad and Serpil Bağcı (London: Thames & Hudson, 2009), 232–43; Noah Gardiner, “The Occultist Encyclopedism of ‘Abd al-Rahmān al-Biṣṭāmī,” *Mamlūk Studies Review* 20 (2017): 3–28.

somewhat is in his pitch to state bureaucrats specifically, to whom he presents lettrism as the most effective means of reining in the excesses of unpredictable Qizilbash warlords through mind control.

As such, the classically apocalyptic tenor of this manual's title, referring to the foretold tribulations that will end history (*fitan al-zamān*), does not accord with its strictly pragmatic, bureaucratic focus. Yet *Amulet of Protection* is a title equally apt for a work dedicated to surviving and thriving at court during a fraught period of messianically imperial transition.

The *Boon for Majd al-Din* is 'Ali Safi's own epitome of the *Amulet of Protection*. Less than a tenth of the size, it is even more focused on political ends than its parent text, which it excerpts, restates, and explains in simpler Persian prose, while frequently referring the reader there-to for details. The *Sun of Knowledge* (*Shams al-ma'ārif*) of al-Buni and the *Strung Pearl* (*al-Durr al-naẓīm*) of Ibn Tamimi are its two most-cited sources.¹² Its putative dedicatee is Shaykh Majd al-Din Muhammad Kirmani, one of the notables of Kirman, who similarly weathered the Safavid transition. Formerly a younger associate of the eminent Aqqyunlu philosopher–theologian Jalal al-Din Davani (d. 1502)—who likewise penned a manual of practical lettrism¹³—the shaykh was appointed by the Aqqyunlu-turned-Qizilbash Mawsillu

¹²Further research is needed to determine whether the text drawn upon here is al-Buni's original work by that name, *Shams al-ma'ārif wa-laṭā'if al-'awārif*, or the famed, largely pseudepigraphal, and probably late-sixteenth-century compendium *Shams al-ma'ārif al-kubrā*. 'Ali Safi's introduction suggests a version of the former, while referring to long and short versions of the same. On this problem, as well as the medieval Arabic lettrist tradition more generally, see Noah D. Gardiner, "Esotericism in a Manuscript Culture: Aḥmad al-Būnī and His Readers through the Mamlūk Period" (PhD diss., University of Michigan, 2014).

¹³This work, *A Spiritual Boon* (*Tuḥfa-yi rūḥānī*), written for a Khalji sultan of Malwa in central India in the 1470s, is edited, translated, and studied in my *The Occult Science of Empire in Aqqyunlu-Safavid Iran: Two Shirazi Lettrists and Their Manuals of Magic* (Leiden: Brill, forthcoming). Indeed, in an uncataloged, wide-ranging, philosophy-heavy seventeenth-century *majmu'a* preserved at the Institute of Manuscripts in Baku, the *Tuḥfa-yi Majdiyya* immediately follows the *Tuḥfa-yi rūḥānī*, and both follow Davani's *Risāla-yi Tahliyya*, wherein the Aqqyunlu philosopher elevates lettrism to the status of supreme science. See Melvin-Koushki, "World as (Arabic) Text," 410–12.

commander Amir Khan, keeper of the Safavid seal, guardian of Prince Tahmasb and governor-general of Khurasan, as his vizier for two years. Majd al-Din reportedly much improved civic conditions during his brief tenure, though was replaced because he angered the wealthy through his charitable efforts.¹⁴ Like the *Boon for the Khan*, the *Boon for Majd al-Din* was most likely written in the 1520s during its dedicatee's tenure, and for a similar purpose. It also gives an unusually explicit list of the ethical and technical requirements for ensuring the effectiveness of its applied philosophical operations.

Taking a page from Professor Subtelny's definitive studies of Husayn Va'iz Kashifi's *Qasimian Secrets* and his wider oeuvre, I present this edition of his son's *Boon for Majd al-Din* as a strategic window onto the political, social, religious, and intellectual horizons of early Safavid Iran. As the popularity of their corpus of Persian occult-scientific manuals shows, specifically Timurid and Sunni forms of occultism were an important vehicle for the gradual Shi'ization of Iran under the Safavids. The unprecedented accessibility of these manuals, geared toward elite and popular audiences alike, likewise testifies to the democratization of knowledge as hallmark of a new, perennialist yet progressivist textual sensibility defining early modern Western cultures, in the Persianate world as in the Latinate.¹⁵ Modern historiography has shown the high degree of Timurid–Safavid, Aqqyunlu–Safavid, and Sunni–Shi'i continuity in other, non-occultist respects.¹⁶ 'Ali Safi's occult-technological solution to the political, philosophical, and ethical

¹⁴Mir Hamid Husayn Kanturi, *Abaqāt al-anwār fī imāmat al-a'imma al-athār*, 23 vols., ed. Ghulam-Riza Mawlana Burujirdi (Qom: n.p., 1406), 14:351; Mirza Beg b. Hasan Junabadi [Gunabadi] (fl. 1627), *Rawzat al-Şafaviyya* (n.p., n.d.), 497, 546, 560; John E. Woods, *The Aqqyunlu: Clan, Confederation, Empire*, rev. ed. (Salt Lake City: University of Utah Press, 1999), 192.

¹⁵Matthew Melvin-Koushki, "How to Rule the World: Occult-Scientific Manuals of the Early Modern Persian Cosmopolis," *Journal of Persianate Studies* 11 (2018): 140–54.

¹⁶See, e.g., Babayan's *Mystics, Monarchs, and Messiahs*, which describes a certain degree of Sunni–Shi'i religiocultural continuity; Woods's *The Aqqyunlu*, which proves Aqqyunlu–Safavid sociopolitical continuity; and Thomas Lentz and Glenn Lowry's *Timur and the Princely Vision: Persian Art and Culture in the Fifteenth Century* (Los Angeles: Los Angeles County Museum of Art, 1989), which details the total embrace of Timurid imperial aesthetics by successor Safavid, Mughal, Ottoman, and Uzbek courts (chap. 5).

problem of rule by Qizilbash warlord—likewise engineered to bridge the religiopolitical rupture of Safavid conquest—epitomizes this equally important node of sociocultural continuity, and deserves closer study by historians of science and empire as such.

Boon for Majd al-Din: Table of Contents

To give a taste of the thematic and technical scope of the *Boon for Majd al-Din*, I present below its table of contents. ‘Ali Safi dispenses with the 5-5-12 format of the *Amulet of Protection*, and adopts instead a 3-12 format: three *babs* of twelve *fasls* each—likewise in honor of the Twelve Imams—plus a conclusion comprising three *asls*. His *Boon for the Khan* adopts a 2-12 format for the same reason.

Introduction: Necessary preliminaries

[The sources of lettrism]

Book I: On the occult properties and effects of the quranic isolated letters (*muqatta‘at*)

1. On the number of isolated letters and their occult properties generally
2. On the occult properties of the two clusters *KHY‘S* and *HM‘SQ* together
3. On the occult properties of four clusters
4. On the occult properties of five clusters
5. On the occult properties of six clusters
6. On the occult properties of thirteen clusters
7. On the occult properties of fourteen clusters
8. On the occult properties of fifteen clusters
9. On the occult properties of *ALM‘S* and its talisman
10. On the occult properties of *KHY‘S* and its talisman
11. On the occult properties of *TH*
12. On the occult properties of *Q* and *N*

Book II: On the occult properties of divine names

1. On attaining glory, honor, and victory

2. On subjugating people and controlling their minds
3. On ridding oneself of worries, solving problems, and ensuring prayers are answered
4. On repelling enemies and extirpating rivals
5. On repelling fear and achieving peace of mind
6. On attaining people's respect and love
7. On gaining and expanding one's livelihood
8. On curing diseases, especially of the head
9. On repelling suffering and things undesirable
10. On attaining joy, contentment, and intimacy
11. On attaining noble traits in exchange for base ones
12. On apprising oneself of secrets and the truth of any matter

Book III: On the occult properties of quranic *suras*

1. On being well-received by rulers and speaking efficaciously with them
2. On repelling the wrath of a tyrannous ruler and exempting oneself therefrom
3. On repelling the evil of tyrants and destroying their houses
4. On attaining glory, honor, and power in the eyes of the people
5. On attaining respect in the eyes of the people
6. On being well-received by elites and commoners alike by controlling their minds
7. On freeing the imprisoned and salvation from dangers
8. On restoring employment to the unemployed and enforcing the obedience of enemies
9. On removing rulers and governors from power, making them suffer and be imprisoned
10. On repelling all worries and cares and attaining joy and contentment
11. On expanding one's livelihood and freeing oneself of straitness and debt
12. On remaining safe and healthy while traveling by land or sea

Conclusion: On the necessary conditions and etiquette to be observed in these operations

Principle 1: On the general principles governing positive and negative operations

1. Find an experienced teacher
2. Make your intention clear
3. Concentrate fully on the operation
4. Reduce food intake
5. Eat only licit foods
6. Fast during operation days
7. Avoid smoked foods after breaking your fast
8. Give charity
9. Maintain a vegan diet during operations
10. Avoid eating pungent vegetables of the allium family to avoid bad breath
11. Maintain ritual purity
12. Clean and perfume your clothes
13. Wear only licit clothes
14. Clean and perfume your operation site
15. Ensure that your operation site is a legal one
16. Adhere to auspicious times, whether Prophetic or astrological
17. Maintain solitude, and avoid commoners, women, children, and the insane in particular
18. Always face the *qibla*
19. Suffumigate the operation's product
20. Repeat the operation until it is successful
21. Be patient if the result is delayed
22. Do not speak of the operation to anyone, whether friend or stranger
23. Begin and end every operation by invoking God
24. Begin and end every operation by praying for the Prophet

Principle 2: On the conditions and etiquette of recitation

1. Observe the correct number of recitations

2. Avoid alliums to maintain good breath
3. Recite with full presence of mind
4. Follow the rules of quranic recitation
5. Pronounce every letter clearly and evenly
6. Maintain an even volume, neither high nor low
7. Avoid rhymed prose in prayer, which should be simple and humble
8. Avoid eloquence and prefer economy of expression in prayer
9. Avoid mumbling
10. Focus on your breath

Principle 3: On the principles and etiquette of inscription

1. Use a new pen
2. Ensure your pen is from a licit source
3. Use the appropriate ink colors for positive or negative operations
4. Ensure that your objective is licit, and does not benefit or harm inappropriately
5. Ensure that your writing surface is of the highest quality, whether paper, metal, or vellum
6. Inscribed vessels must be of china, glass, crystal, or marble
7. Inscribed letters and numbers must be perfectly formed
8. Imagine their perfect form while writing
9. Sew the inscription into your garment or otherwise carry it with you
10. Bury the inscription in an appropriate place

Note on the Edition

Three manuscript copies of the *Boon for Majd al-Din* survive in Iran (a fourth is preserved in an uncatalogued *majum'a* now at the Institute of Manuscripts, Baku): Qom, Masjid-i A'zam, MS 2860, 18 fols. (seventeenth century, lacunae); Tehran, Majlis Library, MS 391/2, fols. 3b–14b (seventeenth century?); and Mashhad, Razavi Library, MS 5982 (undated).

Of these, I have been able to access only the second to date (Figure 1 shows its opening folios). It is occasionally unreliable, but grammatical

mistakes and losses due to moisture damage were for the most part easily corrected (with corrections noted in brackets) by referring to two early and reliable copies of the *Amulet of Protection*.¹⁷ The text as presented below therefore approximates what the Safavid scholarly reader of this manuscript copy would have construed. I have bolded section titles, source titles, and operative names and letters for ease of reference, modernized most spellings, and added basic punctuation.

Figure 1. *Tuhfa-yi Majdiyya*, seventeenth century?, Tehran, Majlis Library, MS 391/2, fols. 2b–3a.

¹⁷See n10.

تحفة مجدیه

علی صفی بن حسین واعظ کاشفی

بسم الله الرحمن الرحيم

سبحان من تعزّز بالمجد والاعلا ﴿١﴾ سبحان من تفرّد بالوجود والاعطا
آن واهب مجید که از حسب مجد اوست ﴿٢﴾ دریا کریم پیشه و کان صاحب سخا
بعد از سپاس حضرت حقّ تحفة درود ﴿٣﴾ بادا نثار روضه پرنور مصطفی
سلطان کلّ امیر رسل هادی سبیل ﴿٤﴾ شاه جهانیان سرور خیل انبیا
بعد از درود شاه نبوت پناه باد ﴿٥﴾ بر آل او سلام و بر اولاد او ثنا

اما بعد: چنین گوید فقیر بی بضاعت و حقیر بی استطاعت علی بن الحسین الواعظ
الکاشفی المشتهر بالصفی (ایده الله باللطف الخفی) که این مختصری است جامع انواع
فواید و شامل اصناف عواید در خواصّ حروف مقطعة قرآنی و اسمای حسنی سبحانی
و آیات و سور فرقانی که از نغایس علوم شریفه خفیه است و مخصوص و منسوب
است به حضرات کرام ائمه (علیهم الصلوٰة والسلام)، انتخاب کرده شد از رساله **حرز
الامان من فتن الزمان** که هم از تالیفات این ضعیف ناتوان است و ماخوذ است از
کتب معتبره ارباب علم و عرفان و مستنبط از رسایل متداوله اصحاب کشف و ایقان
که در این علم شریف و فنّ لطیف موثوق بها و معتمد علیها اند. و اگر چه فواید این
رساله کافه نام را شامل است و عواید این مقاله به همه خواصّ و عوامّ واصل، اما ارباب
جاه و حکومت را بیشتر به کار آید و اصحاب منصب و حشمت را عزّت و اعتبار افزاید.
و این رساله که مسمی به **تحفة مجدیه** است بر مقدمه و سه باب و خاتمه اتفاق
افتاد. و چون مباحث این رساله از جمله علمی است که منسوب است به ائمه کرام
اثنی عشر (علیهم السلام) لا جرم هر بابی را بر دوازده فصل که فهرست آن در تحت
ابواب تفصیل خواهد یافت بنا نهاد. منه المبدأ والمعاد!

فهرست مقدمه و ابواب و خاتمه این است:

- ﴿١﴾ مقدمه در ذکر بعضی فواید که قبل از شروع در مقصود اطلاع بر آن مناسب است
- ﴿٢﴾ باب اوّل در خواصّ و آثار حروف مقطعة قرآنی
- ﴿٣﴾ باب دوّم در خواصّ اسمای حسنی سبحانی
- ﴿٤﴾ باب سوّم در خواصّ و آیات و سور فرقانی
- ﴿٥﴾ خاتمه در بیان شرایط و آدابی که در اعمال این رساله ضرورت است

مقدمه

در بیان بعضی فواید که قبل از شروع در مقصود اطلاع بر آن [مناسب] است:

بدان (آیدک الله به روح القدس) که علم جفر مشتمل است بر حقایق و خواص حروف و اسما و آیات مخصوص به ائمه کرام اهل البیت است (علیهم السلام). و واضح [آن] حضرت شاه ولایت پناه اهل هدایت است امیر المؤمنین و امام المتقین اسد الله الغالب علی بن ابی طالب (علیه الصلوة والسلام)، و بعد از آن حضرت یازده [اولاد] بزرگوار ایشان که ائمه معصومین و [هادیان اهل] یقین اند (صلوات الله علیهم [۴ر] اجمعین) به طریق وراثت این علم نفیس را تتبع می نموده اند، و از کتاب جفر جامع که حضرت مقدسه امیر واضح آن بوده اند استخراج معانی غامضه و حوادث کاینه می فرموده اند، به تخصیص حضرت امام همام ابو عبد الله جعفر ابن محمد الصادق (علیهم السلام) که صاحب کتاب جفر خایبه اند. و از عبد الله عباس (رحمه الله) مروی است که گفت حضرت مقدسه مرتضی علی (علیه السلام): وقوع فتن و ظهور حوادث را از حروف **حمعسق** دانسته بودند. منقول است که از حضرت امیر المؤمنین حسن (علیه السلام) سؤال کردند که: معنی **کهیعص** چیست؟ آن حضرت فرمودند: (لو أخبر تکم به لمشیتم علی الماء): اگر شما را از معنی آن آگاه گردانم هر آینه بر آب بگذرید قدم شما تر نشود. و صاحب کتاب **کشف الغمه** آورده که در شهر سنه احدی و مائتین مامون رشید به حضرت امام همام علی ابن موسد الرضا (علیه التحیة و الثنا) بیعت کرد و عهدنامه نوشت و از حضرت امام نیز عهدنامه طلبید، و بر ظهر عهدنامه حضرت امام این نوشته بود که: (الجفر والجمعه یدلان علی ضد ذلك، وما أدری ما یفعل بی ولا بکم. **إن الحكم لله [یقص] الحق و هو خیر الفاصلین**). امثلت امیر المؤمنین و [اثر رضاه] والله یعصمنی وایاه: می فرماید که جفر جامعه بر خلاف این عهدنامه دلالت می کند، و من نمی دانم که شما عاقبت به من چه خواهید کرد. حکم و فرمان در تعجیل و تاخیر عذاب مگر خدای را که می گوید خبرهای درست را و او است بهترین کار گذاران [یا بیان] کنندگان. ولیکن من به نوشتن این کلمات فرمان امیر مؤمنان بردم و رضای او را اختیار کردم و خدای تعالی در آورد به پناه خود مرا!

پس از تقدیم این کلمات معلوم شد که علم حروف در غایت عزت و نفاست است، و به وی استخراج امور خفیه میسر است. و اکابر اهل این علم منقسم به دو قسم اند: اول ارباب حقیقت که بحث ایشان از حقایق و ارواح و معانی حروف است، و ایشان را در این فن کتب است مثل **جفر کبیر** و **جفر جامع** و **جفر خایبه** و از رسایل

متأخرین مثل **سجندل** و **محبوب** و **دایره سنیه** و **[کشف]** **المعاد فی تفسیر** **[ابیحاد]** و **کتاب [الفین]**. قسم دوم اصحاب خاصیت اند که بحث ایشان از حیثیت خاصیت حروف و کلمات اسمائی و قرآنی و ارقام و اشکال ایشان است به حسب وجود لفظی که آن را طریق کلامی گویند یا به حسب صور خطی که آن را طریق کتابی خوانند. و دعوی این طایفه آن است که چون کسی به وقت معین و عدد معلوم فلان حرف یا اسم یا آیت را بخواند یا بنویسد نگاه دارد یا دفن کند فلان خاصیت و منفعت از وی مشاهده کند. و چون اکثر مردم بدین قسم توجه دارند و خاطر بر جرّ منافع یا دفع مکاره می گمارند، لا جرم از برای عموم [مسلمین] این قسم اختیار کرده [در] اعمال حروف و اسما و [آیات] شروع [در] افتد.

پوشیده نماند که در این قسم کتب معتبره بسیار است که اکابر دین و اهالی علم یقین تالیف کرده اند، و از آن جمله آنچه ماخذ این رساله است با نام صاحبش ایراد می افتد تا مزید وثوق و اعتماد باشد. و از آن اکابر یکی شیخ عامل کامل شرف الدین ابو العباس [بونی] است که صاحب کتاب **شمس المعارف اکبر** و **اصغر** و **تعلیقۀ کبری** و **صغری** و **لمعۀ نورانیه** و **ختمات سور قرآنی** و **الواح الذهب** و غیر آن است، [۴پ] که جمیع کتب وی در این فنّ معتمد و معتبر است، به تخصیص **شمس المعارف و ختمات**، که در این نسخه نقل بسیار از آنجا ایراد خواهد یافت. و دیگری از اکابر این فنّ شیخ محقق ابو عبد الله مغربی است که صاحب کتاب **تیسیر المطالب** و آن کتابی شریف معتبر است در این علم، و نقل بسیار از آنجا مذکور میشود. و دیگری شیخ عارف کامل و عالم عامل عبد الله [یافعی] است که صاحب کتاب **درّ النظیم فی منافع قرآن العظیم** است در خواص اسمای حسنی ربّانی و آیات و سور قرآنی، و در این مختصر از آنجا نیز نقل بسیار ایراد خواهد یافت، خصوصاً در باب ثانی. و دیگری شیخ فاضل و حکیم کامل محمد بن ابراهیم الکاظمی التمیمی است که معروف و مشهور است به ابن تمیمی و صاحب کتاب **خواص القرآن** است، و شیخ عبد الله [یافعی] در کتاب **درّ النظیم** از وی نقل بسیار کرده و اکثر باب سوم این رساله ماخوذ از آنجا است. و دیگری عالم محقق شیخ فخر الدین رازی است که **لوامع البینات** در شرح اسما و صفات از جمله مؤلفات اوست. و دیگری شیخ کامل محقق مولانا یعقوب [چرخ] است که صاحب رسالۀ **خواص اسمای حسنی** است. و در باب دوم از آن دو کتاب نقل بسیار مذکور خواهد شد. و رسالۀ دیگر که از آنجا نیز نقلها آورده شده کتاب **سرّ الآیات** که بعضی از تلامذۀ ابن عباس (رحمه الله) او را جمع کرده. و دیگری کتاب **درۀ مکنونه** است که از

تصانیف شیخ عالم محقق خواجه ضیاء الدین تر که است. و دیگری هیاکل و تمائیل حکیم فاضل ابو بکر بن علی بن وحشیّه است. و دیگری رساله شیخ فاضل و استاد عامل نجیب الدین حسین السکاکی است در خواص حروف.

و چون این مقدمات به وضوح پیوست، اکنون شروع کنیم در اصل مقصود. التوفیق من الله الودود.

باب اوّل

در خواص و آثار حروف مقطعه قرآنی، و این باب مشتمل است بر دوازده فصل:

- ❖ فصل اوّل در ذکر عدد حروف مقطعات و خواص مجموع آن بر سبیل اجمال
- ❖ فصل دوّم در ذکر خواص دو فقره (کهیعیص) (جمعسق) با یکدیگر
- ❖ فصل سوّم در خواص فقرات اربعه از مقطعات
- ❖ فصل چهارم در خواص فقرات خمسّه از مقطعات
- ❖ فصل پنجم در خواص فقرات سته از مقطعات
- ❖ فصل ششم در خواص فقرات ثلاثه عشر
- ❖ فصل هفتم در خواص فقرات اربعه عشر
- ❖ فصل هشتم در خواص فقرات خمسّه عشر
- ❖ فصل نهم در خواص [حروف] (المص) و خاتم وی
- ❖ فصل دهم در خواص [حروف] (کهیعیص) و خاتم وی
- ❖ فصل یازدهم در خواص حروف (طه)
- ❖ فصل دوازدهم در خواص حروف (قی) و (زن)

فصل اوّل

در ذکر عدد حروف مقطعات و خواص مجموع آن بر سبیل اجمال

صاحب درّ النظیم آورده که بعضی عارفان گفته اند که حروف مقطعه قرآنی ۳۰ کلمه و ۸۷ حرف است بدین ترتیب: (الم) (الم) (المص) (الر) (الر) (الر) (الر) (الر) (الر) (الر) (کهیعیص) (طه) (طسم) (طس) (طس) (طسم) (الم) (الم) (الم) (الم) (الم) (الم) (یس) (ص) (حم) (حم) (حمسق) (حم) (حم) (حم) (حم) (قی) (زن). و عدد این کلمات [...] مذکور وقتی مسلم است که (حم عسق) را دو کلمه اعتبار کنند، چنانچه بعضی از علمای این فنّ و اکثر [۵ر] آن را مثل (کهیعیص) از قبل خماسات گیرند، چنانچه

بعضی دیگر بر آن رفته‌اند. پس عدد کلمات بر آن تقدیر بیست و نه باشد، چون کسی نظر کند به ترتیب این حروف از حیثیت جمع و ترکیب بعضی را احاد [ابید] مثل (ص) و (ق) و (ن) و بعضی را مثانی مثل (طه) و (طس) و (یس) و (حم) و بعضی [را] ثلاثی مثل (الم) [وا] (الر) [وا] (طسم) و بعضی را رباعی مثل (المص) و (المر) و بعضی را خماسی مثل (کهیص) و (جمعسق) و این بر اسلوب و قاعده عرب نازل شده است، چنانچه در کلمات و اسمای ایشان واقع است. و زبان بیان از شرح اسرار و حقایق و آثار و منافع حروف مقطعه قرآنی و عجایب خواص و غرایب فواید آن عاجز و قاصر است، لا جرم به ذکر شمه‌ای از آن اکتفا می‌نماید.

صاحب **درّ النظم** از ابو حامد محمد الغزالی نقل کرده که وی فرموده است که: بعضی عارفان را در موصل یافتیم که با وی مجموع حروف مقطعه قرآنی همراه بود. از وی سؤال کردم که این چی است؟ فرمود که برکات این حروف بر من ظاهر شده است، و از آن جمله آن است که حق سبحانه و تعالی مرا از آفات و بلیات به واسطه حمل این کلمات محفوظ می‌دارد و رزق مرا گشاد می‌سازد، و اگر حاجتی می‌خواهم به عزّ اجابت می‌رساند و مرا از دشمنان صیانت می‌کند و از گزیدن مار و گزدم و ضرر سباع و حشرات نگاه می‌دارد، و چون به سفر می‌روم این کلمات به وقت وداع اهل و اولاد می‌خوانم خدای تعالی مرا به صحت و غنیمت زود به وطن می‌رساند. پس ابو حامد گوید که: مرا از این حروف علمی حاصل شد که هیچ شک و ریب را در آن راه نیست!

و در **خواصّ** این تمیمی مذکور است که هر که مجموع حروف اوایل قرآنی را بر نگین نقره یا عقیق نقش کند به ساعت سعد و به آن تختم نماید مقبول القول شود و محبوب القلوب گردد. و صاحب **درّ النظم** آورده که اگر نقاش روز پنجشنبه و جمعه روزه دارد و در ساعت اول از روز جمعه آن حروف را نقش کند و در آن وقت غسل کرده باشد و جامه پاک پوشیده و بخور سوخته، هر آینه تاثیر و قوت وی در آنچه مذکور شد بیشتر خواهد بود.

و بعضی از اکابر دین گفته‌اند که اگر کسی حروف مقطعه را تمام بدین ترتیب قراءت کند که "اللهم بحق (الم ذلك الكتاب) و (الم الله لا اله الا هو)" همچنان تا "بن والقلم و السطور" بعد از آن هر حاجتی که دارد از دینی و دنیوی بخواهد حق سبحانه به زودی روا کند. و اگر آن حروف را به طریقی که نزد ارباب علم اعداد وفق مقرر است تکسیر کند و با خود نگاه دارد همین خاصیت دهد. و این عمل در ساعت اول از روز یکشنبه یا چهارم دو شنبه یا هفتم سه شنبه یا سیم چهارشنبه

یا ششم بنجشنبه یا دوّم جمعه باید کرد. و اگر هر عمل قرائت و کتابت را اوّل اولی تر بود در حصول.

فصل دوّم

در خواصّ دو فقره ﴿کهیعیص﴾ و ﴿حمعسق﴾ با یکدیگر

صاحب درّ النظیم آورده که شیخ شرف الدین [بونی] فرموده است که هر که ترسان و هراسان باشد از ممرّ ظالمی و یا پادشاه جبار و یا در راهی از قاطعات طریق متوهم باشد و یا از سباع درنده در بیابانی هولناک در بیم بود، به وقت در آمدن بدان ظالم و جبار و قدم نهادن در آن راه [پ ۵] و بیابان بر زبان راند که: "بسم الله الرحمن الرحیم، ﴿کهیعیص﴾، ﴿حمعسق﴾، لا حول ولا قوّة إلا بالله العلیّ العظیم." از آنچه می ترسد ایمن شود و مطمئنّ خاطر گردد. و نتیجه این عمل به کرات و مرّات مشاهده افتاده و مجرب و صحیح است. و باید که از ده بار کمتر نخواند، و اثر این عمل به غایت عظیم و جلیل است.

فصل سوّم

در خواصّ فقرات اربعه از مقطعات

شیخ عبد الله [یافعی] صاحب درّ النظیم گوید که در بصره مردی بود که دعای درد دندان میدانست و مردم را معالجه می کرد. هرگز نتیجه از عمل وی تخلف نمی نمود، ولیکن در تعلیم آن به غایت بخیل بود. چون وفات وی نزدیک رسید کسی را گفت که دوات و قلم بیآرد و این دعا را بنویس تا بعد از من به آن منتفع شوید. پس نوشت که چون کسی را درد دندان عارض شود باید که این کلمات بخواند: "﴿المص﴾، ﴿طسم﴾، ﴿کهیعیص﴾، ﴿حمعسق﴾، ﴿لا اله الا هو ربّ العرش العظیم﴾، اسکن بـ ﴿کهیعیص﴾ ذکر رحمة ربّک عبده زکریّا، اسکن بالذی ﴿ان یشاء یُسکن الريح فیظللن رواکد علی ظهره﴾، اسکن بالذی سکّن له ﴿ما فی السموات و ما فی الارض﴾، ﴿وهو السميع العليم﴾."

فصل چهارم

در خواصّ فقرات خمسّه از مقطعات

صاحب درّ النظیم آورده که ابو حامد محمّد غزالی نقل کرده که چون اغنیای حجاز به رسم تجارت به سفر بیرون می رفتند، اگر در راه دشمن یا قاطعات طریق یا سباع ضاره پیش آمدی، می گفتند که: "الله احفظ امّهُ محمّد (صلی الله علیه و آله) بالنصر

و التأييد بـ (المص) و بـ (كهيعص) و بـ (جمعسق) و بـ (ق) و القرآن المجيد) و بـ (ن) و القلم و ما يسطرون)؛ " ضرر آن دشمن و سباع از ایشان رفع می شد، به عون الله تعالى.

فصل پنجم

در خواص فقرات سته از مقطعات

هم صاحب درّ النظم نقل کرده که وی فرمود بعضی از عارفان را کنیزکی بود که علت صرع داشت. روزی آن عارف نزد کنیزک خود آمد و در گوش فرو خواند که: "بسم الله الرحمن الرحيم (المص) (كهيعص) (يس) و القرآن الحكيم) (جمعسق) (ن) و القلم و ما يسطرون)؛" دیگر هرگز آن کنیزک را اثر صرع ظاهر نشد.

فصل ششم

در خواص فقرات ثلاثه عشر

این تمیمی گوید که هر که (الم) را از اول بقره تا (هم المفلحون) و (الم لا اله الا هو الحی القیوم) و (المص) (كهيعص) (طسم) (طه) (یس) (ص) (جمعسق) (حم) تنزیل الكتاب من الله العزيز العليم) (ق) (ن) این مجموع را با سورة فاتحه بر ورق آهو نویسد به مشک و زعفران و گلاب، در شب جمعه چهاردهم یا پانزدهم از هر ماه که باشد بعد از نماز خفتن، و آن نوشته را در غلافی نهد از نی فارسی که یکسر وی بند اصل داشته باشد و سر دیگر وی به موم کافوری بند کند، و آن نی را بر بازوی راست [بندد]، با طهارت کامل و لباس پاکیزه و خوش بوی، عزت و حرمت و قبول وی در دلها و نظرها بسیار شود و باطن وی قوت گیرد و دل وی ثابت و مطمئن گردد و به غایت شجاع و دلیر شود و هیبت عظیم از وی در دلها سرایت کند. و اگر فقیر بود غنی [شود]، و اگر محزون بود مسرور شود، و اگر آن نی را بر طفل بندند که در خواب و بیداری از چیزها ترسد و بسیار گرید آن ترس از وی [عرا] زایل شود.

فصل هفتم

در خواص فقرات اربعه عشر

صاحب درّ النظم از شیخ شرف الدین [ابونی] نقل کرده که هر که به مشک و زعفران و گلاب کتابت کند این حروف مقطعه را در روز شنبه، که معروف است به سبت النور و آن [شبی] که یکی از ایام بیض افتد که سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم

ماه است، بر ظرف چینی یا زجاجی، پس محو کند و بیاشامد و قدری از آن در چشم کنند، در آن سال از رمد و سایر امراض عینی ایمن و سالم بماند، به برکت نورانیت این حروف که مسمی است به حروف نورانی. و آن این است: ﴿الم﴾ ﴿المص﴾ ﴿المرب﴾ ﴿المربص﴾ ﴿الر﴾ ﴿کهیعص﴾ ﴿طه﴾ ﴿طسم﴾ ﴿طس﴾ ﴿یس﴾ ﴿ص﴾ ﴿حم﴾ ﴿جمعسق﴾ ﴿ق﴾ ﴿ن﴾.

فصل هشتم

در خواص فقرات خمسه عشر

صاحب در **النظیم** آورده که هر که حروف ﴿الم﴾ ﴿الم﴾ ﴿المص﴾ ﴿المرب﴾ ﴿کهیعص﴾ ﴿طه﴾ ﴿طسم﴾ ﴿طس﴾ ﴿یس﴾ ﴿ص﴾ ﴿حم﴾ ﴿جمعسق﴾ ﴿ق﴾ ﴿ن﴾ بر خاتم نقره نقش کند در روز پنجشنبه که غره ماه رجب بود - اگر اتفاق نیفتد، اول پنجشنبه آن ماه - آن را در انگشت کند، اگر خایف بود ایمن و فارغ البال شود، و حامل این رقعہ اگر نزد سلطانی رود، در نظر او بزرگ نماید و مهابت وی در دل سلطان اثر کند و هر مراد که داشته باشد بی توقفی بر آرد. و اگر این خاتم به کسی فرود آرد که غضبناک بود تسکین یابد و از وی راضی شود. و اگر تشنه آن را در دهان گیرد و بمکد عطش وی فرو نشیند. و اگر کسی این خاتم را به یک شبانه روز در آب باران نهد و [با] شتا بنوشد، قوت حافظه وی بیافزاید. و اگر معزولی دایم آن را در انگشت نگاه دارد، از برای وی عمل و شغل بسیار پیدا شود و فتوح بسیار ظاهر گردد.

فصل نهم

در خواص حروف ﴿المص﴾ و خاتم وی

حکیم فاضل ابن وحشیه در کتاب **هیاکل و تماثیل** آورده که هر که حروف ﴿المص﴾ را وضع کند به قلم طبیعی که قلم مخصوص است و قلم عربی در دو مرتب چهار در چهار بر [صفحه] ذهب که وزن آن چهار درم باشد - و اگر ذهب نباشد نحاس احمر صفی به همان وزن اختیار و الاوّل اولی، و اگر ذهب و نحاس ممزوج بود از نحاس خالص افضل بود - در وقت باید که طالع به برج حمل باشد و آفتاب در وی به درجه شرف بود ناظر به مریخ به نظر تثلیث یا تسدیس و سالم نحوس، و باید که در وقت عمل به زعفران و سندروس و مقل ازرق بخور کند، پس معمول را در خرقة پاک پیچد که از حریر زرد باشد و با خود نگاه دارد، عزت و شرف و جاه و ولایت یابد زیاده از آنچه توقع دارد، و جمیع اشراف و اعیان و حکام مستخر وی شوند و هر کس را که

چشم بر وی افتد مهابت و صحبت وی در دل او اثر تمام کند و منقاد و مطیع وی گردد. و خواصّ این خاتم بسیار است، مختصر شد تا به تطویل [نمی شد].

لوح طبیعی

ص	م	ل	ا
ا ه	ص بو	م ب	ل ع
ل و	ا ح	ص ل	م ص
م ل	ل ب	ا ه	ص ک

لوح عربی

ص	م	ل	ا
ا	ص	م	ل
ل	ا	ص	م
م	ل	ا	ص

[پ]

فصل دهم

در خواصّ حروف (کهیعیص) و خاتم وی

و هم حکیم فاضل ابن [وحشیّه] آورده که حکمای مصر بدانند که چون حروف (کهیعیص) را وضع کند در لوح مخمس به قلم طبیعی و عربی و هندی بر هیأتی که در آخر فصل مسطور است و با خود نگاه دارند فواید و منافع بسیار از خواصّ آن مشاهده نمایند، از حصول مرادات کلیّه و ظهور خیرات و برکات جلیله و اطلاع بر امور خفیّه و اسرار علیّه که شرح آن از حیّز تقدیر و تحریر خارج است. و تاثیر این الواح در قضای حواجیج و قبول قلوب و سعت رزق و انشراح صدر و قوّت باطن و تسخیر قلوب جباره [به دلیل نقوش سُریده] و نیل خیرات و دریافت و سالم بود از رجعت و احراق. و در آن محلّ به عود و [عنبر] بخور کند و در خرّقه پاک پیچد و با خود نگاه دارد

به شرط دوام وضو و تنظیف و تعطیر لباس، و در حال خبثات و عدم طهارت البتّه از خود دور کند. و باید که بر لوح ذهب و فضّه نقش کند، و اگر میسر نشود نحاس احمر یا اصفر. و عجایب خواصّ از حدّ و حصر بیرون است، و متجاوز آن حدّ شمهّ از آن در کتاب **حرز الامان** ایراد یافته. الواح این است:

لوح طبیعی

۱۰/۱	ف	ه	ع	[ح]
ه	ح	ع	۱۰/۱	ف
ع	۱۰/۱	ر	۹	۸
ف	ه	۸	ع	۱۰/۱
ه	ع	۱۰/۱	ر	ه

لوح عربی

ص	ع	ی	ه	ک
ی	ه	ک	ص	ع
ک	ص	ع	ی	ه
ع	ی	ه	ک	ص
ه	ک	ص	ع	ی

لوح هندی

۹۰	۷۰	۱۰	۵	۲۰
۱۰	۵	۲۰	۹۰	۷۰
۲۰	۹۰	۷۰	۱۰	۵
۷۰	۱۰	۵	۲۰	۹۰
۵	۲۰	۹۰	۷۰	۱۰

فصل یازدهم

در خواص حروف (طه)

صاحب **درّ النظم** آورده که هر که نقش کند بر لوح ذهب وقتی که آفتاب در عین شرف بود یا در بیت خود که اسد است یا مسعود بود به وجهی از وجوه نه حرف **طا** که عدد مجمل او است بر این صورت، و آن لوح را همیشه نگاه دارد با طهارت بدن و لباس پاک بر جباران و قهاران در آید، مغلوب و مقهور وی شوند، و جنّ و انس مطیع و منقاد وی گردند. و در بعضی از کتب این طایفه مذکور است که با وجود حمل این لوح هر روز یک بار **سوره طه** را به تجوید و ترتیل و حضور قلب باید خواند، و اگر آن تلاوت بعد از ادای فریضه بامداد واقع شود اولی بود. کسی که این لوح را با خود نگاه دارد جمیع طاعات و عبادات و اعمال خیر محبوب وی شود و طبیعت وی از فسق و فجور و اعمال قبیحه متنفر و مستوحش گردد. و چون شیی این لوح را در میان آب باران - و اگر میسر نشود گلاب یا آب عذب - نهد و صباح آن را بیاشامد منشرح الصدر [۷ر] شود، و اگر مرض باطنی داشته باشد زایل گردد، و اگر صاحب صداع آن را بر سر خود بیاویزد مرض رفع شود. تا آن لوح با وی باشد مؤذیات پیرامن وی نگردند. و اگر در وقت خواب آن را در زیر خود نهد از خوابهای پریشان ایمن گردد و خوابهای فرح انگیز بیند، و گاه بود که حضرت رسالت (صلی الله علیه و آله) را در خواب بیند، به شرط آنکه هر شب چون به فراش رود **سوره طه** را به شرایط آن تلاوت نماید. و هر که این حروف مذکوره را بر ورق پاک نویسد - به شرایط که در خاتمه ایراد خواهد یافت - در منزلی که معیشت می کند جایی که پاکتر بود محفوظ بنهد حق تعالی اسباب معاش وی را به اسهل وجوه میسر گرداند. بالله التوفیق.

فصل دوازدهم

در خواص حروف (ق) و (ن)

اما حرف (ق)، بعضی از علمای این فن گفته اند که حرف (ق) در اعمال از برای تحصیل روح و راحت است و بعضی دیگر از عاملان به عکس آن گفته اند و در اعمال قهریه به آن توسل جسته. و در کتب این طایفه مذکور است که هر که صد بار این حروف را به عدد مجمل وی بر برگ جوز نویسد به شرایطی که بعد از این در خاتمه معلوم خواهد شد، و آن برگ را در منزل ظالمی و فاسقی پنهان کند بر آن وجه که آن را در انای نو فخر مسدود الرأس دفن کند و هر چند آن مدفون به موضع نشستن

آن ظالم نزدیکتر بود اثر وی قویتر باشد، به زودی کار بدان ظالم در هم رود و سلسله وی نامنتظم گردد و عنقریب در هم شکنند. و شیخ نجیب الدین حسین سکاکی در کتاب **خواص الحروف** آورده که اگر کسی این حرف صد و هشتاد و یک بار که عدد مفصل او است - **ق (۱۰۰) ا (۱) ف (۸۰)** - بر کاغذ سفید پاک نویسد به نام کسی که به وی رابطه و محبتی یا عداوتی دارد به زیر سنگ به غایت گران نهد خواب آن کس بسته شود و تا کاغذ را از زیر آن سنگ بیرون نیارد معمول را خواب نیارد معمول را خواب نیاید و آرام نگیرد.

اما حرف **(ن)** بعضی از اهل خاصیت گفته اند که این حرف از برای سرور و فرح در اعمال مقرر است. و در کتب خواص آورده اند که هر که این حرف را بیست و یک بار به شرایطش بر نعل نو اسب نویسد به نام کسی و در آتش افروخته بی دود اندازد در صحبت بی آرام گردد، و اگر صد و شش بار حرف **(ن)** را بدین صورت ن بر تیغ کارد فولاد نویسد یا دشته به نام کسی آنگاه در دیواری کی روی به قبله باشد فرو برد، بر وجهی که تمام تا دسته تیغ در دیوار گم شود مادام که کارد در آن دیوار بود خواب آن کس بسته باشد. و صاحب **شمس المعارف** آورده که حرف **ن** از جمله اقطار حروف است و آن عبارت از حرف است که اول او مثل آخر او بود. آن سه است: **میم و نون و واو**. و حرف **نون** را سه اسم است از اسمای الهی که **النافع و النور و النصیر**، و وی را در تالیف قلوب و جذب نفوس قوت تمام است. پس هر که بر تکرار وی مقرون به اسم **النافع** مواظبت نماید مردم به وی اقبال کنند، و هر که به قدر حال خود فایده به وی رساند و از وی فایده بینند. و هر که بر تکرار این اسم حرف مقرون به اسم **النور** مداومت نماید باطن وی نورانی شود و دل وی از معرفت اسرار و انوار الهی مملو گردد، **[۷پ]** و اگر دایم به تکرار این حرف و این اسم قیام نماید چندان انوار در باطن وی طلوع کند که پرتو آن بر قوت باصره تافته به حس ظاهر نیز روشنیها مشاهده کند. و هر که این حرف به اسم **النصر** پیوسته بخواند هم اعدا مغلوب وی شوند و همیشه فتح و نصرت وی را حاصل بود.

باب دَوّم

در خواص اسمای حسنی سبحانی، و این باب مشتمل است بر دوازده فصل:

- ❁ فصل اول در تحصیل جاه و حشمت و نصرت
- ❁ فصل دوم در تسخیر خلائق و تصرف در نفوس

- ❖ فصل سوّم در کفایت مهمّات و حلّ مشکلات و اجابت دعوات
- ❖ فصل چهارم در دفع دشمنان و استیصال مخالفان
- ❖ فصل پنجم در دفع خوف و خشیت و حصول طمانینت
- ❖ فصل ششم در تحصیل مهابت و محبّت در قلوب
- ❖ فصل هفتم در اسباب رزق و توسّع روزی
- ❖ فصل هشتم در رفع اعراض
- ❖ فصل نهم در دفع بلیّات و منع مکروهات
- ❖ فصل دهم در حصول فرح و سرور و انس
- ❖ فصل یازدهم در تحصیل اخلاق سنّیه و تبدیل اوصاف ردّیه
- ❖ فصل دوازدهم در اطلاع بر اسرار [و] کشف حقایق امور

فصل اوّل

در تحصیل جاه و حشمت و فتح و نصرت

❖ **الجلیل:** قدوة المکلمین مولانا یعقوب چرخي (قدّس سرّه) در شرح اسمای حسنی آورده که هر که این اسم شریف را به مشک و زعفران و گلاب در ساعت سعد بر قدح چینی نویسد و بشوید و بیاشامد در نظر خلق عزیز و بزرگ شود. و اگر این اسم را به عدد حروف مجمل وی که هفتاد و سه است بر ظرف چینی نویسد و به آب باران محو کند و بیاشامد اثر وی قوی تر بود.

❖ **الرافع:** و هم وی فرمود که هر که در نیم شب یا نیم روز دست به دعا بردارد و این اسم را صد بار بر زبان راند در میان خلق بزرگ شود و قدر وی بیافزاید. و اگر هر روز به عدد حروف مجمل وی که سیصد و پنجاه و یک است تکرار نماید وی اتمّ بود.

❖ **العلی:** و هم وی فرمود که هر که هر روز صد و ده بار این اسم بزرگوار را به عدد حروف مجمل وی بخواند در جهّ بلند یابد، و اگر فقیر باشد غنی شود و اگر ذلیل بود عزیز گردد، و اگر در غربت بدین عمل مداومت کند زود به سلامت و غنیمت به وطن باز رسد.

❖ **العزیز الجبّار المتکبّر:** صاحب درّ النظمی گوید که این اسمای ثلاثه از اسمای ذات است و خوف و عظمت و هیبت به این اسماست، و هیچ ذلیلی و حقیری بر تکرار این مواظبت نکند الاّ که عزیز و بزرگ شود، و نزد هیچ متکبّری و جبّاری نخوانند الاّ که خوار و خاکسار گردد. و کسی که به ذکر آن قیام نماید باید که زمان مشغول وی کم از یک ساعت نجومی نباشد، و هر چند زیاده کند آثار وی قویتر بود.

فصل دَوّم

در تسخیر خلائق و تصرف در نفوس

❖ **الهادی:** صاحب کتاب **شمس المعارف** آورده که این اسم شریف از بعضی اسما به قوت تاثیر ممتاز است و هر که را داعیه حکومت و تسخیر خلق باشد باید که این اسم بزرگوار را مواظبت نماید و هر روز [۸۰] بیست بار به عدد مجمل وی یا صد و شصت و سه بار به عدد مفضل وی بخواند، و عدد دَوّم اولی است که مداومت نماید تا بر مراد خود به زودی فایز گردد.

❖ **العلیّ العظیم:** هم صاحب **شمس المعارف** گوید که هر که این دو اسم شریف را تکسیر کند و بر خاتم عقیق نقش کرده به آن تختّم نماید، هر که را چشم بر وی افتد پیش وی خاشع و متذلّل شود. صاحب **درّ النظم** گوید که هر که مداومت کند بر این دو اسم عزیز مجمل یا مفضل حاصل شود وی را علم بسیار و قوت استیلا بر جنّ و انس.

❖ **القادر المقتدر:** صاحب **شمس المعارف** گوید که هر که این دو اسم بزرگوار را بر خاتم نقره نقش کند و دایم به آن تختّم نماید و با وجود آن هر روز به عدد حروف مکتوبه ایشان - و اگر فرصت یابد به عدد مبسوط - بخواند، به زودی بر ابنای جنس غالب آید. و اگر در تکرار آن به عدد مفضلش سعی و اهتمام بلیغ نماید، همه خلق مستخر و مغلوب وی شوند و حکم وی بر افراد انسان نافذ گردد و تصرف وی در بواطن قوی شود.

فصل سوّم

در کفایت مهمّات و حلّ مشکلات و اجابت دعوات

❖ **الحسیب:** در شرح اسمای **الله** آورده که هر که را مهمّی پیش آید و مشکل عظیم روی نماید که در کفایت و حلّ آن عاجز باشد، باید که یک هفته متصل هر صبح و شام به عدد مجملش که هشتاد است یا به عدد مفضل که صد و چهل و سه است تکرار نماید، آن مهمّ کفایت شود و آن مشکل مرتفع گردد.

❖ **الکافی الکفیل:** صاحب **تیسیر المطالب** آورده که هر که مداومت کند بر این دو اسم شریف حقّ سبحانه کفایت کند کار او را و بگشاید مشکل او را و نگاه دارد او را از آنچه می ترسد.

❖ **السمیع العلیم:** صاحب **درّ النظیم** آورده که بعضی از علما بر آن اند که اسم اعظم الله تعالی این دو اسم بزرگوار است، و به هر حاجتی که توسّل به این اسما جویند زود به مقصود رسند. و بعضی گفته اند که در وقت دعا کردن به جای اسم **العلیم** اسم **السریع** را باید آورد، و چون کسی این دو اسم **السمیع السریع** را بر کف دست خود نویند، پس دست به دعا بردارد و چهار هزار و دویست و هفتاد و هفت بار این اسما را بگوید، بعد از اتمام عدد فی الحال اجابت مترتب شود. و خواص این اسم بسیار است، شمه از آن در کتاب **حرز الامان** ایراد یافته.

فصل چهارم

در دفع دشمنان و استیصال مخالفان

❖ **الحافظ:** در شرح اسمای حسنی مذکور است که هر که برای دفع ظالمی یا فاسقی که خلق خدا از دست و زبان او عاجز باشد این اسم بزرگ را با شرایطش بخواند، کار او بر وجه دلخواه کفایت شود.

❖ **القهار:** هر که برای دفع ظالمان و استیصال ایشان هر روز سیصد و شش بار به عدد مجملش بعد از ادای فریضه بامداد بخواند مراد حاصل شود. و اگر چهارصد و نود و نه بار به عدد مفصلش بخواند اثر وی قویتر بود، و دشمن زودتر مستاصل شود.

❖ **المذل:** هر که از ظالمی ترسد بعد از نماز فریضه هفتصد و هفتاد بار به عدد مجملش یا هشتصد و نود و دو بار به عدد [۸پ] مفصلش بخواند، آنگاه سر به سجده نهد و نام آن ظالم برد و گوید "اللهم نجنی من فلان بن فلانه،" حق سبحانه و تعالی شر او را دور گرداند.

❖ **المهلك:** به نیت هلاک ظالمان و تخریب دیار ایشان، بعد از هر فریضه دویست و شصت و هشت بار بخواند و بعد از آن سر به سجده نهد و قلع و قمع دشمن را از حق سبحانه و تعالی درخواست - اگر فی الواقع وی مظلوم باشد - حق سبحانه به زودی شر آن ظالم را کفایت کند.

فصل پنجم

در دفع خوف و خشیت و حصول طمانینت

❖ **الحفیظ:** در شرح اسمای الله آورده که هر که را ترسی و خوفی باشد این نام

را بشرطش کتابت کند و بر بازوی راست بندد، ایمن و مطمئن گردد. صاحب درّ **النظیم** آورده که بعضی عارفان چنین گفته که این اسم بزرگوار سریع الاجابه است هر خایفان و ترسکاران را در سفرها. پس باید که مسافر همیشه بر تکرار آن مداومت نماید تا از جمیع آفات و مخافات محفوظ ماند. و خواصّ این اسم شریف بسیار است و در **حرز الامان** ایراد یافته.

☞ **الرؤوف**: صاحب **شمس المعارف** آورده که چون صاحب خوف و رعب این اسم شریف را به عدد مجمل یا مفصلش ورد سازد آن ترس و اضطراب از دل وی زایل گردد و طمانینت حاصل گردد.

☞ **المؤمن**: صاحب **درّ النظیم** آورده که به مواظبت این اسم شک و خوف مرتفع گردد. پس هر که صد و سی و شش بار بخواند هر روز و به همین عدد به شرایطش بنویسد و با خود نگاه دارد شک و شبهه در امور از دل وی زایل شود، و از هر ممرّ که ترسان و هراسان بود آن ترس و هراس به اطمینان دل مبدل گردد، و هر که در وقت دیدن آنچه موجب خوف و خشیت او است چهار بار به طریق خطاب بگوید (یا مؤمن) شرّ آن چیز کفایت شود و دل فارغ گردد.

فصل ششم

در تحصیل مهابت و محبت قلوب

☞ **بسم الله الرحمن الرحيم**: صاحب کتاب **شمس المعارف** آورده که هر که این آیه را که مشتمل است بر اسم اعظم بسیار خواند و بر قراءت آن مواظبت نماید هیبت و مهابت وی در باطن اهل عالم علوی و سفلی پیدا شود. هر که این آیت را ششصد بار - و به قولی، ششصد و چهل بار - کتابت کند به شرایطش که در خاتمه ایراد خواهد یافت و آن مکتوب را با خود نگاه دارد، هیبت و مهابت وی بر دلها مستولی شود. و خواصّ این اسما از حدّ و حصر متجاوز است، و شمه از آن در **حرز الامان** مذکور است.

☞ **البرّ**: هم صاحب کتاب **شمس المعارف** آورده که این اسم شریف ممدّ و معاون است بر اعمال محبت و مودت. باید که هر روز دویست و سی و سه بار بخواند به نام کسی که محبوب وی است تا دل وی از محبت عامل مملو شود، لیکن باید که اول آن را به اسم محبوب امتزاج دهد و با خود نگاه دارد. مثلا که محبوب حسن نام دارد،

پس حروف **حا** و **سین** و **نون** را با حروف **الف** و **لام** و **با** او را [بدين وجه امتزاج دهد: **ا ح ل س ب ن ر**. بعد از آن حروف ممتزجه را در لوح هفت در هفت [۹ر] به ساعت سعد - وقتی که زهره قوی حال بود یا قمر به نظر مودت متصل باشد - بدين صورت:

ا	ح	ل	س	ب	ن	ر
ح	ل	س	ب	ن	ر	ا
ل	س	ب	ن	ر	ا	ح
س	ب	ن	ر	ا	ح	ل
ب	ن	ر	ا	ح	ل	س
ن	ر	ا	ح	ل	س	ب
ر	ا	ح	ل	س	ب	ن

پس حامل این لوح باید که بعد از خواندن اسم البرّ بگوید: "یا رَبِّ الارباب مَرِّ فِی الْکَلِّ بلطف ربوبیتة! أسرع إلیّ بسرّیان لطفک الخفی بلا محنته و قلبنی بین إصبعین من أصابع لطفک حتّی أشهد لطف اللطف من کلّ جهة! إنک برّ رحیم لطیف حفیظ علیم!" و اگر حروف ممتزجه این اسم شریف و اسم محبوب زیاده یا کم باشد، به عدد حروف مربع را باید کشید و به همین نوع حروف را در وی رقم باید زد.

فصل هفتم

در تیسیر اسباب رزق و توسع روزی

﴿الباسط﴾ در شرح اسمای الله آورده که هر که این اسم شریف را در هر سجدی دست به دعا برداشته ده بار بر زبان راند و دست بر روی فرود آرد هرگز به ذلّ سؤال محتاج نشود، و اگر به عدد مجمل یا مفصل - دوّم اولی است - مداومت کند اثر قوی کند. و صاحب **درّ النظیم** آورده که چون این اسم را بسیار خوانند و با خود نگاه دارند در توسیع رزق و تفریح نفس تاثیر عظیم کند. پس باید که عامل چهار روز متصل هر روزی چهار ساعت نجومی لا ینقطع این اسم را تکرار کند، و اگر هفتاد و دو روز پیوسته هر روز هفتاد و دو بار بخواند حق سبحانه روزی بر وی گشاده گرداند و دل

وی را بر طاعت و عبادت خود ثابت و راسخ نگاه دارد و سینه وی را منشرح گرداند و روزی وی از جایی رساند که گمان وی نگذشته باشد.

❖ **الرازق الغنی المغنی:** موجب سعت رزق و روزی است، و چون به عدد مجمل یا مفصل بر آن مواظبت نماید آثار کلی بدان مترتب شود. و بیان آن در **حرز الامان** گذشته است.

فصل هشتم

در دفع امراض و اعراض

❖ **الشافی:** صاحب **تیسیر المطالب** آورده که چون این اسم را در مرتب چهار در چهار وضع کنند و بر دور آن نویسند که ﴿انزل﴾ [...]. ما هو شفاء و رحمه للمؤمنین، پس آن نوشته را به آب باران محو کند - و اگر میسر نشود، به آب صاف که از جوی بزرگ فرا گرفته باشند - و بیمار آن را بیاشامد، هر مرض که داشته باشد زایل شود، اگر چه مزمن بود.

❖ **القائم القدوس:** صاحب **شمس المعارف** آورده که حامل این دو اسم بزرگوار همیشه تن درست و صحیح المزاج بود، و اگر کسی این اسما را بر موم نقش کند و بر صاحب صداع نهد مرض وی ذایل گردد، و جمیع امراض راسی را نافع بود. و شیخ (رحمه الله) فرموده که: من این معنی را در آحاد اشخاص که صاحب صداع بودند بسیار تجربه کردم و صحیح بود. فرموده که: اگر کسی آن اسم را بر موم کافوری نقش کند و موم را در آب افکند و صاحب قروح و دمامیل از آن آب قدری بیاشامد صحت تمام یابد [۹پ] و بدن وی از همه جراحتهای پاک شود و امراض وی بالتمام زایل گردد.

فصل نهم

در دفع بلیّات و منع مکروهات

❖ **الرحمن الرحیم:** صاحب **درّ النظیم** آورده که این دو اسم بزرگوار پناه مضطربین و امان خایفین است، و فرموده که هر که این دو اسم شریف را نگین نقره نقش کند در ساعت سعد آخر از نهار و به آن تختّم نماید هیچ بلیّتی و مکروهی به وی نرسد، و تا آن خاتم در انگشت وی باشد از جمیع بلیّات و آفات و مخافات و مکروهات سالم و ایمن باشد. و هر که این اسما را ورد سازد بر تکرار آن مداومت نماید حق سبحانه در همه احوال عنایت و لطف خود را شامل حال او گرداند.

﴿العَلَى الْعَظِيمِ الْكَبِيرِ﴾: صاحب شمس المعارف آورده که هر که این سه اسم را تکسیر کند و بر خاتم نقش کند و بر دور آن نویسد که ﴿وَلَا يُوَدُّهُ حَفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلَى الْعَظِيمِ﴾ صاحب آن خاتم از جمیع بلیات و مکروهات ایمن باشد، و هر که را نظر بر وی افتد وی را دوست دارد و بی اختیار مایل وی شود و اعدای وی مخذول شوند، و حامل این لوح همیشه محفوظ باشد. و من این معنی را در اوقات و احوال نسبت به افراد آحاد الناس بسیار مشاهده کرده ام و در این عمل آثار غریب یافتم.

فصل دهم

در حصول فرح و سرور انس

﴿الْوُدُودِ اللَّطِيفِ الْوَاسِعِ الشَّهِيدِ﴾: صاحب درّ النظم آورده که این چهار اسم در تفریح کروب و ازاله آلام نافع اند - خصوصاً اسم اللطیف که به غایت سریع الاثر است - و در ازاله کروب و هموم و آلام و غموم که شداید و نوایب هجوم کرده باشند. و چون کسی بر این اسما مداومت نماید آثار عجیبه از ایشان مشاهده کند و هیچ ملولی و غمناکی بر ذکر این اسما مداومت نکند الا که حق سبحانه آن الم و غم را از دل وی زایل گرداند هم در اثنای ذکرش از اتمام عمل، و اتمام آن موقوف بر تکرار به عدد حروف مجمل است.

﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الرَّؤُوفِ الْعَفْوِ الْمَنَّانِ الْكَرِيمِ ذُو الطُّولِ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾: صاحب درّ النظم در لطیفه اولی از کتاب خود آورده که هر متوحشی که بر تکرار این اسمای شریفه مداومت نماید وحشت وی به انس مبدل شود، و اگر خایفی بدان مواظبت کند ایمن شود، و اگر زندانی خواند زود خلاص شود. و اگر با وجود تذکار و تکرار این اسما را بر خاتم فضا نقش و به آن تختّم نماید در حصول نتایج اتم و اکمل باشد.

فصل یازدهم

در تحصیل اخلاق سنّیه و تبدیل اوصاف ردّیه

﴿الْعَفْوِ﴾: صاحب شمس المعارف آورده که هر که مداومت نماید بر تکرار این اسم اخلاق دنیّه و اوصاف ردّیه از باطن زایل گردد.

❖ **الحلیم:** در شرح اسمای الله آورده که هر که بر تکرار این اسم مداومت نماید صفت حلم در وی حالی شود و صبر و سکون و ثبات وی را حاصل گردد.

❖ **الباعث:** و هم در شرح اسما آورده که هر که هر شب بر فراش دست بر سینه از جانب چپ نهد و این اسم را با حضور قلب صد بار بگوید دل مرده او زنده شود و صفات ظلمانی از ساحت سینه وی رخت [ببرد].

❖ **الغفور الفتاح القدوس:** هر که هر روز هزار و دویست و هشتاد و شش بار اسم اول را به عدد مجملش، و چهار صد و هشتاد و نه بار [۱۰۰] اسم دوم را هم به عدد مجملش، و صد و هفتاد بار اسم سوم را به عدد مجملش بعد از فریضة بامداد بخواند ظلمت و تاریکی از دل وی دور شود و باطن وی منشرح و مفتوح گردد و ضمیر وی پاک و صاف شود و روشنی تمام روی نماید.

فصل دوازدهم

در اطلاع بر اسرار و کشف حقایق امور

❖ **الحکیم العلیم:** صاحب شمس المعارف آورده که مداومت بدین دو اسم شریف موجب فتح باب حکمت و علوم خفیه است، و هر که بر تکرار این اسما مداومت نماید مشکلات کلیه و امور مبهمه را حق سبحانه بر وی منکشف گرداند.

باب سوم

در خواص آیات و سور فرقانی، و این مشتمل است بر دوازده فصل:

- ❖ **فصل اول** در قبول نظر سلاطین و نفاذ قول نزد ایشان
- ❖ **فصل دوم** در دفع غضب سلطان جبار و ایمنی از خشم ایشان
- ❖ **فصل سوم** در دفع شرّ ظالمان و تخریب منازل ایشان
- ❖ **فصل چهارم** در حصول جاه و حشمت و عزّت در نظر خلائق
- ❖ **فصل پنجم** در تحصیل مهابت و هیبت در نظر خلق
- ❖ **فصل ششم** در قبول قلوب خاصّ و عامّ و تسخیر نفوس ایشان
- ❖ **فصل هفتم** در خلاصی محبوسان و نجات از مهالک
- ❖ **فصل هشتم** در نصب معزولان و مطیع ساختن دشمنان
- ❖ **فصل نهم** در عزل و نکبت والیان و حاکمان و حبس ایشان و مکنّت در آن

- ❖ فصل دهم در دفع هموم و غموم و تحصیل فرح و سرور
- ❖ فصل یازدهم در توسع رزق و خلاصی از ضیق معیشت و ادای دین
- ❖ فصل دوازدهم در ایمنی و سلامتی سفر برّ و بحر

فصل اوّل

در قبول نظر سلاطین و نفاذ قول نزد ایشان

این تمیمی در کتاب **خواصّ القرآن** آورده که هر که به امید حاجتی نزد پادشاه زمان و سلطان وقت رود باید که اوّل به طهارت کامل به جای آرد و جامه پاک درپوشد و دو رکعت نماز گذارد، بعد از سلام تلاوت این آیه کند که ﴿قل ربّ أدخلنی مدخل صدق و أخرجنی مخرج صدق﴾ الی قوله ﴿زهوقاً﴾ از سوره اسراء و مفصل بخواند تا وقتی که به نظر پادشاه در آید، چون چشم پادشاه بر وی افتد وی را دوست دارد و هر مرادی که داشته باشد بر وجه احسن بر آورد و به انعام و اکرام تمام وی را مخصوص گرداند. و هر که آیه ﴿الذین قال لهم الناس﴾ الی قوله تعالی ﴿ذو فضل عظیم﴾ از آل عمران بر رقعۀ پاک نویسد و در زیر نگین انگشتری نهد و در انگشت کرده با وضوی کامل به نظر پادشاه رود هر حاجتی که داشته باشد روا شود، و هر سخن که گوید مقبول و مسموع افتد، و اگر پادشاه بر وی خشمناک بود مهربان گردد.

فصل دوّم

در دفع غضب سلاطین قهار و ایمنی از خشم ایشان

صاحب **درّ النظم** آورده که هر که آیه ﴿سبحان الله و تعالی عمّا یشرکون﴾ الی قولی ﴿ترجعون﴾ از سوره قصص هفت بار به شرایطش تلاوت کند و بر پادشاه غیور در آید وقتی که غضب وی ترسان و هراسان بود چون چشمش بر وی افتد سه بار بگوید ﴿والله غالب علی أمره﴾ حق سبحانه وی را از غضب آن پادشاه نگاه دارد و آتش قهر وی فرو نشاند. راقم این حروف [۱۰پ] از والد خود (علیه الرحمة) استماع نمود که بعضی اکابر نقل کرده که هر که بر پادشاه جبار و حاکم قهار در آید و از وی ترسناک بود یازده بار بگوید (یا مالک ایوم) الدین ایّاک نعبد و ایّاک نستعین) از ممرّ آن پادشاه و حاکم هیچ مکروهی به وی نرسد. هرگاه وی را در راهی خوفی و رعبی از قطاع الطريق یا سباع ضاره یا غیر آن باشد چون این کلمات را به عدد مذکور بر زبان راند هیچ آسیبی به وی نرسد و سلامت بگذرد. و این معنی به کرات و مراتب به حدّ تجربه رسیده و به صحت پیوسته و هیچ شبیهه نمانده.

فصل سیّم

در دفع شرّ ظالمان و تخریب منازل ایشان

صاحب **درّ النظم** آورده که هر که خواهد که دشمن ظالم و خصم فاسق را که از ظلم و فسق وی به جان آمده باشند دفع کند و شرّ او را کفایت گرداند و بیوت وی را ویران کند و وی را خوار و نگونسار و سیاه روزگار سازد، باید که شنبهٔ اوّل محرم پیش از طلوع آفتاب هفت قبضهٔ خاک از هفت موضع فرا گیرد: اوّل مسجد ویران، دوّم ویرانهٔ قدیم، سیّوم سرای خالی شده ویران گشته، چهارم حمام ویران، پنجم [دانش] خانه خراب، ششم خانهٔ که خبّازه آنجا می نهند، هفتم میان چهار راه که ممرّ خاصّ و عامّ بود. بعد از آن بر هر کفّ خاک هفت بار این آیه را ﴿وینذر الذین قالوا اتخذ الله ولدا﴾ الی قوله تعالی ﴿جرزاً﴾ در **سورهٔ الکهف** بخواند و بدمد، و بعد از هر دمیدن بگوید "اللهمّ علیک بفلان بن فلانة! اللهمّ أعکس أمره و أخذل نصره و لا یثبت أقدامه، و ذلّل به ما ذللت کلّ جبار عنید! اللهمّ اجعل ذلک بفلان بن فلانة فی جمیع ما له من حركة و سکنون و قول و فعل و مال و زرع و ماشیته! اللهمّ اجعل ذلک فی وبال فعله و نکال حیاته و أمره!" پس آن خاکها را بالتمام در هم آمیزد و از آنجا هفت قبضهٔ خاک در سرا و مزرعه و کاریز و مواضع که تعلق به وی دارد بپاشد تا عجایب مشاهده کند. و این به غایت خطر است، و اگر عامل مظلوم و مرحوم نباشد خوف رجعت ملاحظهٔ تمام باید کرد.

فصل چهارم

در حصول جاه و عزّت و حرمت و عزّت نزد خلائق

هم [در] **درّ النظم** آورده که هر که خواهد که شان وی رفیع شود و جاه وی عالی گردد نزد سلاطین و حکام و مجموع خواصّ و عوامّ قدر وی بیفزاید باید که آیهٔ ﴿واذکر فی الكتاب إدیس﴾ الی ﴿مکاناً علیاً﴾ از **سورهٔ مریم** کتابت کند به رقعه از حریر زرد به زعفرانی که آن را به عسل مصفیّ حلّ کرده باشد بی حسّ لباب را - که دوا بی است معروف - به هم بیامیزد و خمیر کرده از آن بندقها سازد، و بعد از تخفیف یک یک بر آتش نهد و مکتوب را بر بخور آن دارد، پس در هم پیچد و با خود نگاه دارد مقصود حاصل شود و دولتها روی نماید. و در **خواصّ** ابن تمیمی آورده که هر که **سورهٔ والشمس** را بر خرقةٔ زرد پاک نویسد به مشک و گلاب و زعفران به ساعت سعد و به عود و عنبر بخور کند، پس در هم پیچد و در زیر یکی عقیق نهد و دایم در انگشت دارد به شرط دوام طهارت و وضو در وقت حدث و جنابت از خود دور کند،

چون بر تختّم آن مداومت کند در مردم جاه و حشمت و منصب و دولت وی [۱۱] روز به روز بیفزاید.

فصل پنجم

در تحصیل هیبت و مهابت در نظر خلق

صاحب **درّ النظیم** گوید که آیه **﴿فَالِقَ الْإِصْبَاحِ﴾** الی قوله تعالی **﴿يَعْلَمُونَ﴾** از **سوره [الأنعام]** بر نگین لاژورد نقش کند و در ساعت سیم از روز چهارشنبه و آن خاتم را در انگشت کند هیبت و مهابت وی در دل خلایق بسیار شود و در نظر مردم عزیز و مکرم گردد. و هر که آیه **﴿لِيَطْفُوْا نُوْرَ اللّٰهِ﴾** الی قوله تعالی **﴿الْمُؤْمِنِينَ﴾** از **سوره [صف]** کتابت کند بر حریر سفید به مشک خالص و زعفران بی **﴿قشر﴾** و آب گل نسرین معطر و آن را در روی پیرهن دوزد هر که آن پیرهن را پوشد به شرط وضو و طهارت کامل مهابت وی در درها اثر کند و هیبت و قبول و اطاعت خلق و نصرت بر اعدا حاصل گردد. و هر که **سوره [الدخان]** **﴿حم﴾** را به شرایطش کتابت نماید و با خود دارد به شرط دوام وضو در نظر خلق با هیبت و مهابت نماید و محبت وی بر همه دلها غایت شود.

فصل ششم

در قبول قلوب خاصّ و عامّ و تسخیر نفوس ایشان

صاحب **درّ النظیم** گوید که **سوره زمر** را کتابت کند به شرایطش بر بازوی خود بندد و دایم با وضو باشد بر همه دلها وی را قبول تمام پیدا شود و خاطرها مایل وی گردد و همه خلق مطیع و فرمان بردار وی شوند. و هر که **سوره محمد** را (صلی الله علیه و آله) بر جام زجاجی یا قدح چینی و به آب زمزم - و اگر میسر نشود، به آب چاه شیرین پاک - محو سازد پس معمول آن را بیاشامد، نزد همه خلق محبوب و مقبول القول شود و خلق اطاعت وی نمایند. و هر که بر تلاوت **سوره ماعون** مواظبت نماید مطاع و مجاب الدعوه شود.

فصل هفتم

در خلاص محبوسان و نجات از مهلکات

هم در کتاب **درّ النظیم** و هم در **خواصّ ابن تمیمی** مذکور است که چون مکث محبوس در بند و زندان دور و دران شود و وی در واقع مظلوم باشد باید که آیه **﴿فَلَمَّا﴾**

دخلوا علی یوسف) الی قوله تعالی ﴿العلیم﴾ [الحکیم] از سوره یوسف کتابت کند به شرایطش و بر بازوی راست بندد به شرط وضوی دایم در تلاوت آن نیز مواظبت نماید، به زودی از آن حبس و قید رهایی یابد. صاحب **درّ النظم** آورده که هر محبوس و اسیر که بر تلاوت سوره **انفطار** مداومت کند به شرایطش به زودی خلاص شود. و مداومت بر قراءت سوره **ص** همین خاصیت دارد، و مواظبت بر سوره **طور** همین منفعت رساند، و دایم سوره **یس** خواندن همین اثر ظاهر گرداند. شیخ شرف الدین ابونوی [در کتاب **ختمات قرآنی** آورده که هر که در مهلکه عظیم افتد که خلاص از آن مشکل بود صد و چهل بار سوره **مؤمنون** را بر وجه اتصال تلاوت کند و جز بر ضرورت اکل و شرب و طهارت بر نخیزد از آن مهلکه به سلامت بیرون آید. و هم وی فروده که هر که هفتاد بار سوره **[حدید]** متصل بخواند همین خاصیت دهد. و هم وی گفته که هر که سه بار سوره **الأحقاف** به شرایطش بخواند همین منفعت رساند.

فصل هشتم

در نصب معزولان و مطیع ساختن دشمنان

این تمیمی در **خواص** خود آورده که معزولی که بر تلاوت سوره **یوسف [۱۱پ]** مواظبت نماید به زودی به سر عمل باز آید و به منصب خود واصل گردد. و هم وی آورده که چون عاملی از عمل معزول شود و دست تصرف او کوتاه گردد باید که بر قراءت سوره **القارعة** مداومت نماید تا زود به مقصد رسد. صاحب **درّ النظم** آورده که هر که سوره **نحل** را صد و هشت بار به شرایطش تلاوت کند دولت وی روز به روز بیفزاید، و همه دشمنان سرکش مطیع و منقاد وی شود، و کسی را از اعدا نسبت به وی مجال مخالفت و منازعت نماند.

فصل نهم

در عزل والیان و حاکمان ظالم و حبس ایشان و مکث در آن

صاحب **درّ النظم** آورده که هر که سوره **رعد** را بر ظرف بزرگ چینی یا زجاجی نو نویسد در شبی که تاریک و مظلم باشد و رعد و برق و باران در آن شب تار گرفته باشد محو سازد، و این آب معمول را هم در آن شب مظلم بر دیوارهای منزل آن صاحب منصب ظالم بپاشد، و اگر میسر شود در درون منزل وی بر دیوارها پاشد که آن قویتر [به] ظهور نتیجه. پس چون روز شود و آن صاحب منصب قدم از منزل خود بیرون

نهد باز نگردهد الا معزول و منکوب، و این وقتی است که به شرایط کتابت چنانچه باید عمل کرده باشد. و هم در کتاب **درّ النظیم** آورده که چون خواهی که ظالم محبوس شده در حبس ابد بماند باید که آیه **(قال ادخلوا فی أمم) الی قوله تعالی (لا تعلمون)** از **سوره اعراف** بر پوست بزغاله سرخ دباغت کرده نویس و نام وی و نام مادرش در تحت آن رقم نویس، پس بنویس که **(مکثاً مکثاً یا فلان بن فلانة! لبناً لبناً یا فلان بن فلانة! کبتاً کبتاً یا فلان بن فلانة، تثبیطاً مکثاً بلا زوال!)**. پس نوشته را در بر آستانه خانه که محبوس آنجا است مدفون سازی، ما دام که آن نوشته به جای خود باشد محبوس در آن حبس مبتلا باشد.

فصل دهم

در دفع غموم و هموم و تحصیل فرح و سرور

صاحب **درّ النظیم** آورده که هر که **سوره نوح** بسیار خواند هر غمی و همی که داشته باشد به زودی زایل گردد. و فرموده پیغمبر (صلی الله علیه و آله) که هر که بعد از فریضه بامداد **سوره یس** بخواند تا شام در فرح و سرور باشد. و هم در کتاب فرموده که هر که **سوره اَلْم نشرح** را چند بار بخواند بر سینه خود بدمد از دلتنگی خلاص شود و سینه وی منشرح و گشاده گردد. و فرموده که هر که **سوره عنکبوت** را به شرایط کتابت کند بر ظرف چینی یا زجاجی و به آب عذب صاف پاک بشوید و بیاشامد همین خاصیت دهد و در دل وی سرور و بهجت پیدا شود و صفت کسالت از وی زایل گردد.

فصل یازدهم

در توسیع رزق و خلاصی از ضیق معیشت و ادای دین

صاحب **درّ النظیم** آورده که چون معیشت بر کسی تنگ شود باید که اول توبه نصح کند از جمیع مناهی و نیات خیر در دل جای دهد و در خفیه صدقه دهد، پس شب جمعه چون به نیمه رسد بر خیز دو صد بار استغفار کند و صد بار صلوات فرستد، پس آیه **(ومن قدر علیه رزقه) الی (یسرا)** از **سوره طلاق [۱۲]** صد بار تلاوت کند باز صد بار صلوات بفرستد، آنگاه خواب کند و در خواب طریق خلاصی از ضیق معیشت بر وی ظاهر شود و ابواب رزق بر وی مفتوح گردد. و هم وی فرموده که هر که آیه **(قل من یرزقکم من السماء والأرض) الی قوله تعالی (تتقون)** از **سوره یونس** بر ورق کاغذ سفید پاک نویسد به شرایطش و بر بخور لایق داشته در خرقة کبود پیچد و بر بازوی راست

بندد به شرط دوام وضو اسباب روزی بر وی آسان شود. و مقرّر است که مداومت بر تلاوت آیه (قل اللهم مالك الملك) موجب سعت رزق و روزی است. و ابن تمیمی آورده که مداومت بر قرائت آیه **الکرسی** بعد از هر نمازی مئثر سعد و گشادگی روزی است. مداومت بر تلاوت (آمن الرسول) موجب دین است.

فصل دوازدهم

در ایمنی و سلامتی در سفر برّ و بحر

صاحب **درّ النظیم** آورده که هر که متوجه سفری شود **سوره علق** را کتابت کند به شرایطش و بر بازوی خود بندد آن نوشته وی را وقایه باشد، هم در سفر برّ و هم در سفر بحر تا وقتی که به صحت و غنیمت به وطن باز آید. و مداومت بر **سوره صف** در سفر موجب امان است از هر بلایی که در سفر پیش آید. و بر **سوره طور** مواظبت کردن همین خاصیت دارد. والد این فقیر (علیه الرحمة) در **جواهر التفسیر** آورده که در کتاب **ریاض الجنان** از مرتضی علی (علیه السلام) نقل کرده که فرموده اند که چون خواهی سفر کنی سه بار **سوره فاتحة الكتاب** را بخوان، پس بگویی "اللهم احفظنی و احفظ ما معی و سلّمنی و سلّم ما معی و بلّغنی و بلّغ ما معی" تا در آن سفر محفوظ باشی و به سلامتی به وطن مقصود رسی. و در بعضی روایات آمده که آن حضرت آیه **الکرسی** و **سوره إخلاص** را با فاتحه منضم می گردانیده. و بالله التوفیق.

خاتمه

در بیان شرایط و آدابی که در اعمال این رساله رعایت آن ضرورت است، و آن در ضمن سه اصل ایراد می یابد:

اصل اوّل

در بیان شرایط و آداب کلی که ملاحظه آن در مجموع اعمال لطیفه و قهریه لازم است، و آن بیست و چهار شرط است:

۱ طلب استاد کامل است و به تعلیم و تلقین وی در عمل شروع کردن، که اگر نه به تلقین و اجازت وی در اعمال شروع کند فایده چندان مترتب نشود. و از این جهت گفته اند که: نخست استاد باید و آنگهی کار.

۲ تصحیح نیت است. باید که غرض وی در اعمال خیر و شر امور حقانی بود، نه راندان شهوات نفسانی.

۳ توجه تمام است به عمل بی توزع خاطر و تشتت باطن تا اثر کلی مترتب شود.

۴ تقلیل طعام است، که از امتلاهی معده کسالت و غفلت زاید و آن مانع صافی توجه بود.

۵ رعایت حلیت طعام است، و آن اصل کلی است در اعمال حضرت رسول (صلی الله علیه و آله): یکی از اصحاب را تعلیم داده که (أطب مطعمک تستجب دعوتک)، یعنی پاک و طیب گردان خوردنی خود را تا مستجاب شود دعای تو.

۶ روزه داشتن در روز عمل چه در آثار آمده، که دعای روزه دار مردود نمی شود.

۷ اجتناب است از خوردن طعامهای بخارناک بعد از افطار، [۱۲پ] چه اکل آن آیینۀ قوی دماغی را به جهت کثرت بخار تیره سازد و در حواس و ادراکات کلال و ملال پیدا شود و باطن را مکدر گرداند، و عمل با وجود کدورت باطن اثری ندارد.

۸ تصدق است. باید که پیش از شروع صدقه بدهد که از حال سرور قلوب موجب رضای حق سبحانه و تعالی است، و در جذب رحمت و عنایت و اجابت دعا نتیجه عظیم دهد.

۹ اجتناب است از اکل حیوانی در حال اعمال، چون خوردن گوشت و روغن و آنچه از حیوانی حاصل شود مثل بیضه و شیر و غیر آن موجب نفس و طبع بود و شهوات را در حرکت آورد، و ترک آن شهوات را فرو نشاند، و روح از شکست نفس قوت گیرد. پس اگر ضعف طاری شود به روغن احتیاج افتد، روغن گنجد با نان و برنج تناول کند.

۱۰ احتراز است از خوردن بقولات کریهه الروایح مثل سیر و پیاز و گندنای خام و هر چه بوی ناخوش دارد - و روحانیان از وی متنفر می شوند - و امداد ایشان از عامل منقطع نگردد.

۱۱ وضوی کامل است. باید که در اثنای عمل البتّه با وضو باشد، و اگر اول غسل کند اولی بود، و اگر مزاج وفا کند غسل به آب سرد کند اولی بود، که آن را در صفای باطن مدخل تمام است.

۱۲ تنظیف و تعطیر لباس است. باید که در حین عمل جامه پاک و پاکیزه پوشد و آن را به بوی خوش مطیب و معطر سازد، چه پاکی لباس در طهارت باطن مدخل تمام است. و آیه (وَتِيَابِكُمْ فَطَهِّرْ) مؤید این معنی است.

۱۳ حلیت لباس است، که اگر فرضاً یک رشته در آن خانه از وجه حرام باشد ممکن نبود که دعای عامل در آن خانه به شرف اجابت رسد.

۱۴ تنظیف مکان عمل است. باید که در آن مکان که به عمل شغل گیرد پاک و رفته باشد و هیچ از متاع خان و مان و اسباب و آلات و مصالح مطبخ و غیر آن در آن خانه نباشد، و آنکه در اکثر اوقات بخورات لایقه مثل عود و عنبر مطیب و معطر باشد.

۱۵ حلیت مکان است. باید که همچنانکه لباس از وجه حلال بود مکان نیز ملک مطلق باید نه مغضوب که زمین آن را به زور گرفته باشند، چه در امثال آن مواضع ظلمانی دعا مستجاب نشود و هیچ فایده ندهد. و اگر آن بقعه باشد ارتفاع مثل مسجد و خانقاه و امثال آن که زمین وی را برای طاعت و عبادت وقف کرده باشند شغل به اعمال آنجا اولی بود اگر مانعی نباشد.

۱۶ ملاحظه از منة شریفه و سعیده است، و آن دو قسم است: شرعی و حکمی. اما شرعی و آن دو نوع است: مطلق و معتد. اما مطلق، مثل وقت سحرگاه و هنگام طلوع فجر و طلوع شمس و نزول باران و غیر آن که در اخبار وارد شده. دعا در آن اوقات مستجاب میشود. اما حکمی، و آن عبارت است از اختیار منجمین از ساعت و منحوس ایام و لیالی و ساعات مخصوصه به انظار کواکب سیاره و حلول فجر به برج و منازل سعد و نحس [۱۳ر] و ملاحظه شرف و هبوط و مال کواکب سیاره و رعایت طالع وقت و غیر از احکام کلیه و جزئی، و تفصیل آن مناسب این مقام نیست.

۱۷ اختیار کردن خلوت است. باید که در حین عمل ترک اختلاط خلق کند، خصوصاً عوام و نسا و اطفال و اصحاب عقول ناقصه بالتمام، چه از غفلت و مادّت ایشان نفس متأثر می شود و از صحبت ایشان فتور به صفای وقت راه می یابد.

۱۸ توجه به قبله است. باید که در حین جلوس در آن خلوت روی به قبله نشیند و متوجه به نفس خانه کعبه شود، که از حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) ثابت شده که در وقت دعا متوجه قبله می نشینند و دستها بر می داشتند و چون دعا

تمام می‌کردند هر دو کف دست به روی مبارک فرو می‌آوردند. و در نشستن به طریق مربع و دو زانو مختار است.

۱۹ سوختن بخورات است و بر بخور داشتن معمول. اگر عمل از قبیل لطفیات است عود و عنبر و کشتهای خوش بوی بر آتش نهد، و بعد از اتمام اعمال، اگر مکتوبی است آن را بر بخور دارند و زود در هم پیچند و دیگر اصلاً نگشایند، و اگر از قبیل قهریات است کندر و سندروس و داروهای گران بوی سوزد و داروها را بر دود آن دارد.

۲۰ تکرار از عمل است. وقتی که اثر ظاهر نشود یا اثر ضعیف بود، پس باید که نتیجه به دلخواه ترتب نشود از عمل باز نماند چیزی شاید که به واسطه تقصیری در رعایت شرایط نتیجه آن عمل در عقده تاخیر مانده باشد، و به تکرار و احتیاط بلیغ آن اثر که مطلوب است مترتب شود.

۲۱ صبر و تحمل است به ریاضت عمل و بر تاخیر نتیجه. پس باید که از کلفت که در عمل به نفس وی می‌رسد متالم و متنفر نشود، و اگر شاهد مقصود به زودی جمال ننماید ترک طلب نکند و بر یقین تام و عزم درست راسخ و ثابت باشد، که این صحت عزم و ثبات قدم را در حصول اثر دخیل عظیم است.

۲۲ کتمان عمل است از آشنا و بیگانه و محرم و نامحرم به تخصیص زنان و کودکان و ارباب عقول ناقصه. و اخفا شرط اعظم است در دعا. و مؤید این قول است آیه کریمه ﴿ادعوا ربکم تضرعاً و خفیةً﴾.

۲۳ افتتاح و اختتام عمل است به نام و ذکر حق سبحانه. در اخبار وارد شده که هر بار که حضرت رسالت (صلی الله علیه و آله) خواستی تا دعایی خواندی که آن حضرت اهتمام تمام داشتی بسیار گفتی: (یا حی! یا قیوم! برحمتک أستغیث).

۲۴ افتتاح و اختتام عمل است به صلوات. و در حدیث وارد شده که پیغمبر (صلی الله علیه و آله) فرمود که: چون از حق سبحانه حاجتی خواهد، اول بر من صلوات فرستید، که حق سبحانه از آن کریمتر است که بنده از وی دو حاجت خواهد و وی همین یکی را اجابت کند و دیگری را فرو گذارد. و صاحب در النظیم از ابو سلمان دارانی (رحمه الله) که از کبار مشایخ است نقل کرده که: چون از حق سبحانه سؤال کنی باید که ابتدا به صلوات کنی، پس حاجت خود عرضه داری. بعد از آن ختم بر

صلوات کنی، حق سبحانه و تعالی بی شبهه آن دو صلوات را قبول می کند و از کرم نسزد که سه حاجت که بنده عرض کند اول و آخر را قبول فرماید، و آنچه در میان باشد باز گذارد. [۱۳پ]

اصل دوّم

در شرایط و آداب تلاوت، و آن ده شرط است:

۱ رعایت و حفظ عدد است در اذکار و دعواتی که برای خواندن آن عددی مقرر کرده باشند. و این از اعظم شرایط است، زیرا که در ضمن عدد خواصّ عجیبه و آثار غریبه مندرج است، و شرح شمه آن در کتاب **حرز الامان** ایراد یافته. پس اگر عدد بر وجهی معین شده باشد که یک زمان خواندن توان البته آن را تمام باید کرد، و اگر عدد را تمام ناکرده به شغلی قیام نماید عمل باطل بود. و اگر عدد بیشتر از آن که یک بار تمام توان کرد آن را بر اوقات قسمت باید کرد، و در ما بین الوقتین از فصول کلام و طعام و منام و صحبت نسا و اطفال و عوامّ اجتناب واجب بود.

۲ پاکی دهان قاری است از بوی ناخوش مثل سیر و پیاز و گندنا - و در خبرهای، نجس مثل خمر و سایر مسکرات. و در **اذکار** بوادی (رحمه الله) مذکور است که سزاوار آن است که دهان قاری پاک بود ز بوی، اگر آن بوی به مسواک و شستن دفع نشود لازم است دفع آن کردن. و اگر دفع ناکرده به ذکر و دعا و تلاوت قرآن مشغول شود مکروه بود. و اگر به خمر نجس بود و ناشسته قرآن خواند یا نام حق سبحانه و تعالی برد، علما را در حرمت آن دو وجه است. بعضی از اصحاب آن را حرام داشته‌اند.

۳ حضور قلب و آگاهی دل است، و آنچه بر زبان می‌راند. پس اگر عالم است به معنی آن باندیشد و اگر عامی است اندیشه کند که نام و کلام خداوند است و مناجات و رفع حاجات است در حضرت رفیع الدرجات، و اگر در اثنای قراءت و ذکر این ملاحظه نکند و خاطر وی به هر جانب رود خواندن و ناخواندن برابر است.

۴ رعایت تجوید است. باید که جمیع حروف را از مخارج آن ادا کند، چه بسیار بود که به واسطه قرب مخرج در کلمه حرفی بر زبان راند که نه از مخرج اصلی مؤدا شود، بدان سبب معنی آن کلمه دیگر شود و تفاوت فاحش به اصل معنی راه یابد و تکرار آن نتیجه ندهد، و تواند بود که تاثیر به عکس کند.

۵ ملاحظه‌ی ترتیل است. باید که در وقت تلاوت کلمات را حرف به حرف روشن و ظاهر ادا کند بی سرعت و شتاب تا کلمات و الفاظ شکسته نشود، که از شکست لفظ شکست به معنی راه یابد.

۶ میان پست و بلند خواندن است. باید که خواندن وی نه بلند باشد و نه پست، کما قال سبحانه: ﴿ولا تجهر [بصلاتک] ولا تخافت بها﴾ و بعضی مفسرین صلوات را در اینجا به معنی دعا داشته‌اند.

۷ ترک سجع و تکلف است در ادای دعوات و عرض حاجات. پس باید که در مقامی که خشوع و خضوع و تضرع مطلوب است از ادای سجع سازی و عبارت پردازی اجتناب واجب بود، کما قال الله تعالی: ﴿ادعوا ربکم تضرعاً و خفیةً إنه لا یحبّ المعتدین﴾ و مفسرین در معنی این آیه گفته‌اند که معتدین آنها‌اند که در دعا تکلیف کنند و [سجع] و قافیه مرعی دارند.

۸ ترک تعمیق است، و آن کنایت است از توسع در کلام بنابر اظهار فصاحت [۱۴ر] و دعوی بلاغت. پس عامل باید که در هر وقت عرض حاجات دعا و مدّعی خود را به اندک عبارتی دل‌ویز و اشارتی مرحمت‌انگیز ادا نماید و از تطویل کلام و تفصیل مرام اجتناب کند. نه بهترین کلام آن بود که الفاظ او کم باشد و بر معانی بسیار دلالت کند. و این نه منع الحاح است بلکه آن مستحسن است، و چه الحاح سه بار است و زیاده بر آن لجاج است، که مذموم است.

۹ ترک تشدّق است، و آن عبارت از لب و دهان کج و ر است کردن است در حین قراءت. چنانچه بعضی از جهّال قرآبه جهت مبالغه در تجوید و اهتمام در ادای حروف از مخارج آن به لب و دهان حرکات کنند و آن را هنری پندارند و فضیلتی شمارند. و حضرت رسالت (صلی الله علیه و آله) در بعضی احادیث متشدّقین را مذمت فرموده.

۱۰ نفث است، و آن دمیدن منفس است به کیفیت خاصی بعد از اتمام تلاوت دعا و اسما و آیات. و کیفیتش چنان است که از مخرج **ثا** [مثلاً و با ضمّ شفتین] بر وجهی که در حین تلفّظ حرف **واو** می باشد نفس نرمی در دمد. و از حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) بر این وجه مروی است در صحاح احادیث وارد شده که: (کان رسول الله (صلی الله علیه و آله) إذا مرض أحد من أهله نفثت علیه بالمعوذات). و مثل این از کبار امت ماثور و منقول است.

اصل سیم

در آداب و شرایط کتابت، و آن سیزده شرط است:

۱ ملاحظه قلم جدید است. باید که در کتابت هر عمل قلم نو اختیار کند که هنوز آن را نتراشیده باشند و به آن حرفی ننوشته. و اگر به قلم فولاد نقش خواهد کرد باید که همین نکته را مرعی دارد.

۲ حلیت قلم نی و فولاد است. باید که از وجه حلال حاصل کرده باشد تا نتیجه خیر بر آن متفرع شود، و الا در اعمال لطیفه خاصیت ندهد، و در اعمال قهریه خوف رجعت بود.

۳ رعایت الوان مداد است. باید که در اعمال خیر لونی اختیار کند که به کواکب سعد نسبت مهر آرد، مثل سفید و سبز و زرد، و در اعمال شرّ لونی به کار برد که منسوب است به کواکب نحس، مثل سیاه و کبود. و برج مال است مناسب فایده اتم و اکمل بود.

۴ ملاحظه حلیت مراد است، و آن را از لوازم. باید شمرد تا در لطیفیات نتیجه دهد و در قهریات ضرر نکند.

۵ ملاحظه اوراق و صفایح و جلود است که بر آن نویسند. پس اوراق سفید و پاک و از وجه حلال باید، و صفایح از هر فلز که باشد از زر و نقره و مس خالص باید نه ممزوج و مغشوش و جلود حیوانات پاک و دباغت کرده نوشتن. شاید از پوست سگ و خوک که دباغت نپذیرد و بر آن چیزی نوشتن را نبود.

۶ ملاحظه ظروف و اوانی است از جنس چینی و زجاجی و بلور و مرمر و غیر آن. پس باید که نو و ملسا و شفاف و غیر معمول باشد و از وجه حلال می رسیده باشد، و اگر ظرف همین معمول باشد که پشت و روی او را قلعی کرده باشند و بعد از قلعی کردن هنوز کار نفرموده باشند هم جایز است. و اولی آنکه آن تیز نو و غیر مستعمل باشد.

۷ توجه تام است به صورت خطی و امعان نظر بر آن. پس باید که کاتب نظر بر صورت حروف و ارقام گمارد تا هر حرفی و رقمی بر طبق وضع اصلی خود واقع شود [۱۴پ] و نقصانی نیابد یا چیزی بر آن نیفزاید، که هر دو ظهور نتیجه ضرر است.

۸ اشتغال قوت خیالی است به امر کتابت. باید که به حسب اندیشه و خیال متوجه آن باشد، و همچنانکه به حاسه بصر به صور خطوط و ارقام توجه دارد به خاطر و باطن نیز متوجه باشد، که توجه خاطر را در ظهور اثر مدخل تمام است.

۹ حمل مکتوب است. وقتی که برداشتن آن مقرر باشد، باید که آنچه قابل پیچیدن است بعد از اتمام کتابت بر بخور لایق داشته در موم کافوری به نقش گیرد. پس در خرقة پاک پیچد و بدوزد و از گردن باویزد یا در طاقیه یا در جیب جامه دوزد، و اگر نوشته از اسما و آیات باشد و وقت قضای حاجت از خود جدا کند، و اگر از ارقام هندی باشد و وقت ضرورت با خود نگاه داشتن، جایز بود.

۱۰ وفق معمول است. وقتی که دفن آن مقرر شده باشد، باید که آن را بعد از داشتن بر بخور در هم پیچد، آنگاه در کوزه نو فخار یا شیشه نو کند و مشدود الراس در زمین دفن کند و خاک پاک بر همه اطراف آن ریزد یا بر طاق بلند مشدود الراس ضبط کند. و اگر معمول دفن کردنی از لطیفیات است در مساجد معموره و منازل نورانی و حوالی انهار جاریه و بساتین و باغات خرم و تازه دفن کند، و اگر از قهریات است در مواضع خراب و تاریک مثل مقابر قدیمه و غیر آن از ویرانهها دفن کند، و اگر آشامیدنی باشد به باران نیسان محوسازد و در شیشه نو ضبط کند و به وقت حاجت بیاشامد. و اگر پاشیدنی است باید که بر دیوارها پاشد یا بر زمینی که ممر نباشد، و این صورت شستن معمول و آشامیدن و پاشیدن. اگر چه از حکمای متقدمین منقول نیست، لیکن اکابر متأخرین آن را تجربه کرده اند و خواص و آثار کلی از آن دریافته اند.

این بود شمه از اعمال و شرایط که انتخاب کرده شد از کتاب **حرز الامان**، اگر ذوق مطالعه آن به حسب تفصیل عزیزی را دریابد باید که رجوع به آن مجموعه کند. **بالله التوفیق.**

تمّ بعون الله تعالی

IRAN A Quarterly of
Iranian Studies
NAMAG

Volume 6, Number 2, Summer 2021
Special Issue on Literary Diasporas

